

Załącznik nr 2 – Sprawozdanie z oceny ex-ante ze streszczeniem

**Ocena ex-ante
Programu Operacyjnego
„Rybacktwo i morze” 2014-2020**

Raport

Zamawiający:

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30

Wykonawca:

EU-Consult sp. z o.o.
80-855 Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 1

Zawartość

Uwagi.....	3
1. Ocena kontekstu i potrzeb	3
1.1. Analiza SWOT i ocena potrzeb, wliczając w to wnioski wyciągnięte z poprzedniego okresu programowania	3
1.2. Zalecenia związane z analizą SWOT i oceną potrzeb	6
2. Znaczenie, spójność wewnętrzna i zewnętrzna programu	8
2.1. Ocena wkładu na rzecz reformy wspólnej polityki rybołówstwa i strategii Europa 2020.....	8
2.2. Ocena pod kątem spójności ze wspólnymi ramami strategicznymi, umową o partnerstwie, z zaleceniami specyficznymi dla danego kraju oraz z innymi odpowiednimi instrumentami.....	10
2.3. Ocena logiki interwencji programu	14
2.4. Ocena proponowanych form wsparcia.....	16
2.5. Ocena przewidywanego wkładu środków wybranych na potrzeby osiągnięcia wytyczonych celów	45
2.6. Ocena pod kątem spójności środków finansowych z budżetu z przyjętymi założeniami	46
2.7. Ocena postanowień mających na celu rozwój kierowany przez lokalną społeczność	46
2.8. Ocena wykorzystania pomocy technicznej.....	46
3. Mierzenie postępów i wyników programu.....	47
3.1. Ocena wskaźników specyficznych dla danego programu	47
3.2. Ocena skwantyfikowanych docelowych wartości wskaźników	47
3.3. Ocena pod kątem spełnienia wymogów dotyczących kamieni milowych dla ram oceny wykonania.....	47
3.4. Ocena zaproponowanego systemu monitorowania i oceny oraz planu oceny...	47
3.5. Zalecenia związane z pomiarem postępów i wyników programu.....	48
4. Ocena planowanych ustaleń mających na celu realizację programu.....	49
4.1. Ocena pod kątem adekwatności zdolności administracyjnej i zasobów ludzkich do zarządzania	49
4.2. Zalecenia związane z realizacją Programu Operacyjnego „Rybnictwo i morze” na lata 2014-2020.....	50
5. Ocena zagadnień horyzontalnych	50
5.1. Ocena pod kątem adekwatności do promowania równości szans i zapobiegania dyskryminacji	50
5.2. Ocena pod kątem adekwatności do promowania zrównoważonego rozwoju ...	51
5.3. Ocena pod kątem odpowiedniej zdolności doradczej.....	53
5.4. Zalecenia mające znaczenie dla zagadnień horyzontalnych	54

Uwagi

Ze względu na liczne braki w dokumencie (w tym przede wszystkim brak informacji lub bardzo niewielki zakres informacji o niektórych planowanych do realizacji Działaniach, brak informacji o alokacji środków finansowych, o wskaźnikach i ich wartościach docelowych) niemożliwe jest przeprowadzenie pełnej analizy ex-ante, zgodnej z wymaganiami określonymi w SIWZ. W związku z tym, uwagi przedstawione w obecnej wersji raportu są w wielu wypadkach uwagami ogólnymi – uwagi szczegółowe będą możliwe do przedstawienia dopiero po tym, jak Program Operacyjny zostanie uzupełniony.

Należy również zauważyć, że w analizowanej wersji projektu Programu Operacyjnego występują liczne błędy stylistyczne oraz dotyczące pisowni (np. strona 25 – wielokrotne napisanie „improcie” zamiast „imporcie”. Konieczne jest dokonanie niezbędnych poprawek w tym aspekcie.

Zalecane jest również, aby na początku Programu Operacyjnego zamieszczono spis pojęć oraz skrótów wykorzystywanych w Programie Operacyjnym – zwiększy to jego przejrzystość i pozwoli na uniknięcie nieporozumień wynikających ze stosowania różnych definicji.

W wypadku opisów Działań słusznym zdaje się być wymienienie Beneficjentów w zastępstwie komentarza, że zostali oni wskazani w danym artykule EFMR.

1. Ocena kontekstu i potrzeb

1.1. Analiza SWOT i ocena potrzeb, wliczając w to wnioski wyciągnięte z poprzedniego okresu programowania

W projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” 2014-2020 dokonano analizy sektora rybnactwa i akwakultury w Polsce. Szczególną uwagę położono na zmiany w omawianym sektorze po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Analizę podzielono na trzy podrozdziały, z czego każdy opisuje inny segment: rybnactwo morskie, rybnactwo śródlądowe oraz przetwórstwo rybnne. W każdym wymienionych segmentów dokonano szczegółowej analizy sektorowej oraz wskazano na zmiany zachodzące w latach 2004-2011.

W rybołówstwie morskim nastąpiły zmiany w potencjale połowowym floty rybackiej, które wynikały głównie z realizacji SPO Rybołówstwo 2004-2006 oraz PO RYBY 2007-2013. W wyniku przeprowadzonych działań w 2011 roku w polskich portach stacjonowało 787 statków rybackich, co stanowiło spadek o 511 statków w porównaniu z rokiem 2004. Poprzez redukcję floty należy rozumieć trwałe wycofanie z eksploatacji poprzez złomowanie, oraz przeniesienie do krajów trzecich lub zmianę ich przeznaczenia. W przypadku PO RYBY jedynie 69 statków zostało przeniesionych do działalności innej niż rybacka, a aż 383 statki zostały wycofane z eksploatacji poprzez złomowanie. Twórcy projektu zwrócili uwagę, iż w latach 2004-2011 zdolność połowowa zmniejszyła się o 26 163 GT, a flota została zredukowana o 39,83%. Należy jednak zwrócić uwagę, iż wyniku tych działań średni wiek floty nie uległ poprawie. W 2004 roku średni wiek floty wynosił 37 lat dla kutrów rybackich powyżej 15 metrów oraz 21 lat dla łodzi rybackich. W 2011 roku wskaźnik ten wynosił odpowiednio 47 lat dla kutrów oraz 24 lata dla łodzi rybackich. Możliwość złomowania mogła zostać nadużywana np. w stosunku do zmiany zastosowania statku rybackiego. Spadek zatrudnienia relatywnie w najmniejszym stopniu dotknął rybołówstwo przybrzeżne, w rybołówstwie kutrowym największy spadek zatrudnienia zaobserwowano w segmencie statków specjalizujących się w połowach dorszy. Wprowadzony nowy system alokacji kwot połowowych na dorsze przyczynił się do wzrostu indywidualnych limitów połowowych, co w konsekwencji spowodowało wzrost przychodów statków rybackich. System tzw. trójpołówki w poławianiu dorszy zakończył się w 2011 roku. Projekt programu trafnie opisuje zróżnicowanie polskiego sektora rybołówstwa, zwracając uwagę na problem zagospodarowania limitów ryb pelagicznych, problemy zaawansowanego wieku floty rybackiej oraz ciągle postępującego procesu dekapitalizacji floty.

W projekcie Programu Operacyjnego wykazano, iż rybactwo śródlądowe w Polsce jest sektorem heterogenicznym, posiadającym własną specyfikę wynikającą z uwarunkowań geograficzno-środowiskowych oraz społeczno-gospodarczych. Akwakultura prowadzona jest wyłącznie z wykorzystaniem słodkich wód śródlądowych i opiera się na produkcji ryb, z czego największe znaczenie mają dwa gatunki - pstrąg tęczowy i karp. W Polsce działa około 10 000 gospodarstw rybackich, jednakże profesjonalnych jest około 600. Problemy jakie napotyka rybactwo śródlądowe to głównie: rosnąca

presja zwierząt rybożernych, szczególnie dokuczliwa dla hodowców karpia oraz wysoki import ryb słodkowodnych. Pozytywnym zjawiskiem jest coraz większa dywersyfikacja działalności gospodarstw rybackich. Przejawia się ona w rozszerzaniu produkcji o nowe gatunki, odpowiadając na rosnące zapotrzebowania rynku oraz oferowanie usług dodatkowych np. agroturystyka czy łowiska wędkarskie. Należy skierować działania na zapewnienie zrównoważonego rozwoju akwakultury słodkowodnej, głównie poprzez modernizację istniejących obiektów chowu oraz dalszą poprawę rentowności poprzez intensyfikację istniejących metod hodowli oraz implementację nowoczesnych technologii.

W przetwórstwie rybnym prowadzi działalność (stan na koniec marca 2012 roku) 246 zakładów przetwórczych, z czego 86 jest upoważnionych do handlu produktami na terenie Unii Europejskiej. Główne problemy tego segmentu to brak odpowiedniej promocji ryb i produktów rybnych, przestarzała infrastruktura zakładów przetwórczych, rosnący import tanich produktów rybnych z zagranicy, szczególnie z krajów trzecich. Większość surowców przetwarzanych w zakładach pochodzi z importu, jednakże co jest pozytywnym trendem, z roku na rok rośnie udział dostaw krajowych

Analiza SWOT została przygotowana w dwóch wariantach: w podziale na priorytety UE oraz w podziale na rozdziały EFMR. Od strony metodologicznej poprawnie wskazano mocne i słabe strony polskiego rybactwa i rybołówstwa oraz kompleksowo przedstawiono szanse i zagrożenia. Analiza SWOT poprawnie określa wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne i środowiskowe sektora rybołówstwa i akwakultury. Niestety konkretnym czynnikom nie nadano wag punktowych, przez co trudno jednoznacznie (na podstawie samej analizy SWOT) wskazać na główne potrzeby sektora. Z kontekstu wynika, iż jest to analiza SWOT sektora rybołówstwa i akwakultury w Polsce, jednakże powinno to zostać jasno zaznaczone w tytule podrozdziału.

Priorytet 1. *Promowanie zrównoważonego rybołówstwa i akwakultury* - jako mocną stroną wskazano między innymi na wieloletnie doświadczenie w zrównoważonym wykorzystaniu wód oraz na wykorzystanie akwakultury ekstensywnej. Są to przesłanki do dalszej intensyfikacji hodowli karpia.

Priorytet 2. *Innowacyjne i konkurencyjne rybołówstwo i akwakultura* - szczególną uwagę zwrócono na szanse związane z potencjalnie dużym rynkiem wewnętrznym (krajowym i europejskim) oraz możliwość rozwoju produkcji żywności ekologicznej. Szansa w postaci uatrakcyjnienia kierunków rybackich, w szczególności na poziomie szkolnictwa wyższego na chwilę obecną jest słabą stroną, gdyż promocja tego typu kierunków studiów jest niewielka, przez co raczej obniża to poziom innowacyjności sektora. Na niski poziom innowacyjności sektora wskazuje również brak środków na prowadzenie badań oraz wsparcie nowych technologii. W kontekście nowych ram programowania bardzo ważne jest wskazanie, iż sektor rybołówstwa i akwakultury wykazał bardzo wysoką zdolność do efektywnej absorpcji środków pomocowych skierowanych na projekty służące rozwojowi sektora.

Priorytet 3. *Wdrażanie Wspólnej Polityki Rybołówstwa* – jako szansę dla sektora należy wskazać przede wszystkim położenie większego nacisku na promocję produktów rybnych i ich spożycia, szczególnie w kontekście promocji zdrowego trybu życia.

Priorytet 4. *Zatrudnienie i spójność terytorialna* – na szczególną uwagę zasługują słabe strony, głównie związane z brakiem konsolidacji sektora, znaczącym rozdrobnieniem działalności i brakiem zaufania do wspólnych przedsięwzięć. Ponadto stawki płac w sektorze są stosunkowo niskie, co może powodować „ucieczkę” wykwalifikowanej kadry rybackiej z kraju. Środki z funduszy europejskich powinny zostać przeznaczone również na dywersyfikację działalności i wykorzystanie potencjału statków rybackich w rybołówstwie rekreacyjnym i turystyce.

Priorytet 5. *Zintegrowana Polityka Morska* – przyszłościową dziedziną staje się eksploatacja dna morskiego i jego podłoża, dlatego na szczególną uwagę zasługują ośrodki badawcze z zajmujące się tym zagadnieniem. Ważne jest w tym kontekście współpraca przedstawicieli życia gospodarczego z pracownikami naukowymi, co stanowi szansę na poprawę stanu środowiska morskiego Morza Bałtyckiego.

1.2. Zalecenia związane z analizą SWOT i oceną potrzeb

Działania prowadzone w ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” 2014-2020 powinny zmierzać do: zapewnienia zrównoważonego rozwoju akwakultury słodkowodnej, głównie poprzez modernizację istniejących obiektów chowu i hodowli organizmów wodnych, zwiększenia wielkości produkcji i promowania jej dywersyfikacji

w kierunku nowych, perspektywicznych gatunków, poprawienia rentowności podmiotów działających w sektorze akwakultury, poprzez intensyfikację istniejących metod chowu i hodowli, a także implementowanie nowoczesnych technologii. Ponadto należy nadal zachęcać rybaków do redukcji floty (należy tutaj jednak zaznaczyć, że rozwiązaniem lepszym od złomowania statków rybackich jest zmiana ich przeznaczenia, zwłaszcza na cele związane z turystyką), promować modernizację łodzi rybackich, aby zredukować niekorzystny wpływ prowadzenia połowów na środowisko naturalne oraz zmniejszać moc silników walcząc w ten sposób z przełowieniem stad, aby zachować samoodnawialność zasobów.

REKOMENDACJE

W przedstawionej analizie SWOT należy dokonać kwantyfikacji priorytetów oraz określić odpowiednie mierniki osiągnięcia celów Programu Operacyjnego oraz wyznaczyć ich wartości normatywne. Poniżej przedstawiono kilka obszarów, na które należy położyć szczególny nacisk Programie Operacyjnym „Rybnactwo i Morze” 2014-2020:

- dostarczenie konsumentom rzetelnych informacji o produktach;
- zwrócenie uwagi na problem zaawansowanego wieku statków rybackich (w wyniku złomowania średni wiek statku rybackiego nie uległ poprawie, a wręcz przeciwnie, zwiększył się);
- przeprowadzanie efektywnej weryfikacji zawodu rybaka przez regionalne oddziały ARiMR;
- promocję spożywania ryb;
- uproszczenie procedur dotyczących inwestycji na statkach rybackich;
- uwzględnienie problemu szarej strefy (nieraportowane połowy dorszy oraz połowy ryb niewymiarowych), szczególnie w kontekście samoodnawialności zasobów;
- wsparcie rybołówstwa dalekomorskiego w celu optymalnego wykorzystania istniejących zdolności połowowych;
- zobligowanie rybaków do stosowania najbardziej selektywnych narzędzi połowowych w celu eliminacji odrzutów;
- intensyfikacja działań szkoleniowych;
- utworzenie nowego kierunku studiów „rybnactwo”.

W horyzoncie czasowym do 2020 roku rola ryb w profilu żywnościowym społeczeństwa w eksporcie wysoko przetworzonych produktów rynkowych będzie rosła. Oceniając proponowane kierunki zmian w odniesieniu do rybołówstwa, należy podkreślić potrzebę zagwarantowania w nim właściwego wymiaru tego sektora i stworzenia warunków do realizacji kluczowych zadań, które zostały trafnie ujęte w priorytetach sformułowanych w Programie Operacyjnym „Rybnactwo i Morze” 2014-2020. Należy jednak pamiętać, iż rozwój gospodarczy obszarów rybackich zależy m. in. od efektywności wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego, postępu technicznego, technologicznego oraz inwestycyjnego, zasobów rybackich oraz ich odnawialności a także od możliwości wspomagania i kredytowania osób prowadzących działalność w sektorze. Ocena wynikająca z analizy SWOT wykazuje, iż wkład w sektor rybacki oraz w zrównoważony jego rozwój zapewni tworzenie oraz rozwijanie nowych czynników gospodarczych w tych obszarach, zwiększy konkurencyjność sektora przetwórczego i spożywczego. Rozwój w sektorze rybackim będzie implikował także rozwój dziedzin poza rybackich, zwiększając ilość miejsc pracy, powodując rozwój działalności usługowej i działalności towarzyszącej produkcji rybackiej.

2. Znaczenie, spójność wewnętrzna i zewnętrzna programu

2.1. Ocena wkładu na rzecz reformy wspólnej polityki rybołówstwa i strategii Europa 2020

Program wpisuje się w ogólną strategię rozwoju dla UE. Promowane są rozwiązania przyjazne środowisku oraz wspierające lokalne społeczności. W zakresie rybnactwa i rybołówstwa, silny jest nacisk na zwiększenie produkcji w tych sektorach, ale też na promowanie konsumpcji. Z poprzedniego programu operacyjnego współfinansowane były kampanie promocyjne lokalnych stowarzyszeń (np. kampania „Teraz Pstrąg” Stowarzyszenia Producentów Ryb Łososiowatych). Efekty tego są już dostrzegalne, także w Polsce, gdzie nie było wielkich tradycji jedzenia ryb.

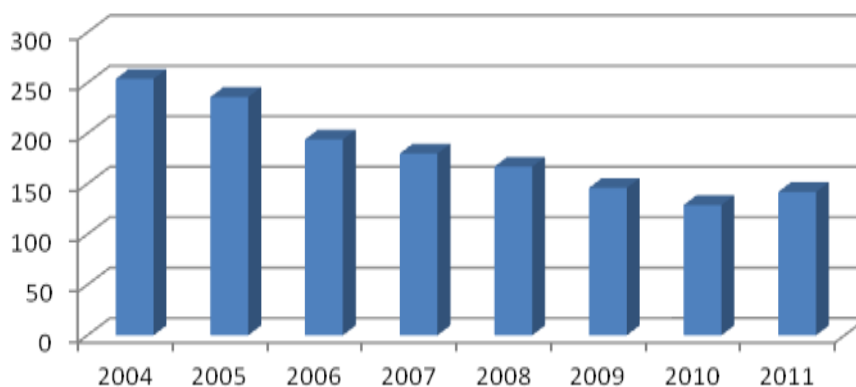
Jednocześnie w wielu krajach unijnych nacisk kładziony jest na zmniejszanie zakresu rybołówstwa, w trosce o ochronę środowiska naturalnego i zasobów ryb. W Polsce szczególnie widoczne jest to przy wprowadzaniu następujących elementów:

- Wprowadzanie limitów połowowych
- Dopłaty do przekwalifikowywania pracowników zatrudnionych w rybołówstwie
- Dopłaty do złomowania kutrów

Efekty tych działań z pierwszych dwóch okresów są już widoczne. Od dnia akcesji Polski do Unii ilość kutrów konsekwentnie ulegała zmniejszeniu.

Liczba kutrów rybackich w Polsce w latach 2004-2011

Z informacji pochodzących od podmiotów z branży wynika wyraźnie, że złomowane były głównie kutry stare, o wysokim spalaniu paliwa, a co za tym idzie również najmniej ekologiczne. Przy limitach połowowych oraz wysokich cenach ropy naftowej, taki kuter stanowił dla rybaka bardziej obciążenie niż korzyść, sprawiał bowiem, że połowy były nie dość opłacalne. Obecnie obserwuje się bardzo powolny wzrost ilości jednostek rybackich, ale są to już statki bardziej nowoczesne, dostosowane do wymagań środowiskowych, które zapewniają znacznie wyższą rentowność połowów.

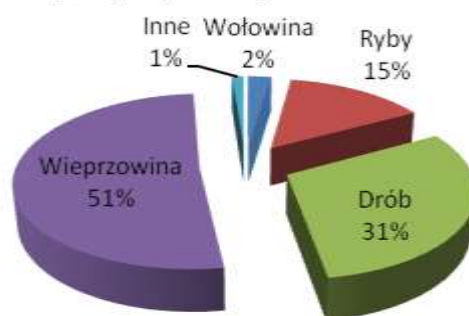
Działania takie, choć w oczywisty sposób chronią środowisko naturalne, są też konieczne dla zabezpieczenia stanu fauny morskiej w morzu Bałtyckim, mają również negatywne konsekwencje.

Pierwszą, jest zmniejszenie liczby miejsc pracy w rybactwie, co jest szczególnie istotne w mniejszych miejscowościach, jak Darłowo czy Władysławowo. W takich miastach rybactwo i turystyka stanowią główne źródła przychodu. Program Operacyjny wziął tę sytuację pod uwagę. Jednym z zadań, jest właśnie integrowanie branży turystycznej i rybiarskiej w tych nadmorskich terenach. W analizie SWOT zawartej w programie nie jest jednak zidentyfikowane zagrożenie, wynikające z malejącej liczby osób

odwiedzających teren morza Bałtyckiego w celach turystycznych. Jakkolwiek można zgodzić się z wielkim potencjałem tego rozwiązania, to konieczne są wielkie nakłady środków na uatrakcyjnienie tego obszaru dla turystów, ale też pomoc w przygotowaniu interesującej oferty.

Drugie zagrożenie wynika ze zmniejszonej podaży ryb pochodzących z połowu. Częścią ogólnoeuropejskiej strategii jest zwiększenie konsumpcji ryb, co w Polsce powoli ma miejsce. Jest to zjawisko zdecydowanie korzystne. Korzystnie wpływa na zdrowie konsumentów, oferuje zwiększenie ilości miejsc pracy w przetwórstwie rybnym oraz branżach powiązanych oraz świadczy o większej świadomości społecznej, odnośnie zdrowego trybu życia.

**Udział poszczególnych rodzajów produktów białkowych
w całkowitym spożyciu mięs w Polsce w 2011 roku**

W takiej sytuacji mniejsza podaż surowca pochodzącego z połowów mogłaby zahamować to zjawisko poprzez zwiększenie się ceny ryby. Dla kompensacji tego faktu, przewidziano w PO zwiększanie inwestycji w akwakulturę. W Europie, szczególnie Norwegii, Danii, Włoszech i Hiszpanii, znaczna część całkowitej ilości spożywanych ryb pochodzi właśnie z akwakultury.

Analizując stan branży zgodny z zawartym w programie i pochodzącym od podmiotów rynkowych nie można odmówić pewnej słuszności autorom.

2.2. Ocena pod kątem spójności ze wspólnymi ramami strategicznymi, umową o partnerstwie, z zaleceniami specyficznymi dla danego kraju oraz z innymi odpowiednimi instrumentami

Zgodność projektu Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze z dokumentem ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające wspólne

przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Priorytety wyszczególnione w ramach analizowanego Programu Operacyjnego są zgodne z zakresem wsparcia przewidzianego w ramach EFMR, które obejmuje następujące cele tematyczne wskazane w „Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym wspólne przepisy...”

- wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
- podnoszenie konkurencyjności sektora rybołówstwa i akwakultury
- promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów;
- wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników;
- wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem;
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

Szczegółową analizę zgodności poszczególnych form wsparcia z EFMR zaprezentowano w podpunkcie 2.4 niniejszej analizy.

Zgodnie z „Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym wspólne przepisy...”:

„2. Każdy program definiuje priorytety określające cele szczegółowe, środki finansowe wsparcia z funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz odpowiednie współfinansowanie krajowe.

3. Każdy priorytet określa wskaźniki służące do oceny postępów realizacji programu w kierunku osiągnięcia celów jako podstawę dla monitoringu, oceny i oceny wykonania.

Obejmują one:

- a) wskaźniki finansowe odnoszące się do przydzielonych wydatków;
- b) wskaźniki produktu odnoszące się do wspieranych operacji;
- c) wskaźniki rezultatu odnoszące się do priorytetu.”

W zaprezentowanym projekcie Programu Operacyjnego nie znajdują się informacje dotyczące środków finansowych przewidzianych na poszczególne priorytety, jak również nie określono wskaźników służących do oceny postępów realizacji projektu – uzupełnienie projektu Programu Operacyjnego o te wiadomości powinno być priorytetem, gdyż bez nich niemożliwe jest przeprowadzenie pełnej analizy ex-ante dokumentu .

Zgodność z Umową Partnerstwa na lata 2014-2020

Zgodnie z Umową Partnerstwa na lata 2014-2020 „za jedno z głównych wyzwań rozwojowych - zarówno w średnim jak i długim okresie – uznać należy modernizację strukturalną przedsiębiorstw, która nie tylko umożliwi wzrost ich konkurencyjności na rynku wewnętrznym oraz na rynkach zagranicznych, ale również pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału ekonomicznego kraju i regionów, przy równoczesnym rozwoju „regionalnych specjalizacji” – poprzez oparcie konkurencyjności na innowacjach” Wsparcie przewidziane w ramach analizowanego Programu Operacyjnego umożliwi modernizację strukturalną, np. w ramach Działania 2.1.6.

Zgodnie z Umową Partnerstwa na lata 2014-2020 istnieje „konieczność stawienia czoła wyzwaniom klimatycznym oraz zapewnienia racjonalnego gospodarowania zasobami (zrównoważonego wykorzystania surowców) w celu uniknięcia zagrożenia negatywnym oddziaływaniem problemów energetycznych oraz związanych z ochroną środowiska na rozwój gospodarki”. W Programie Operacyjnym Rybactwo i Morze duży nacisk położono na kwestie związane z efektywnością energetyczną oraz łagodzeniem zmian klimatu, np. wsparcie w ramach Działania 1.1.4 służy m.in. redukcji emisji substancji zanieczyszczających i gazów cieplarnianych.

„Poważnym wyzwaniem jest również skuteczna ochrona zasobów naturalnych (powietrza, wody i gleby), bioróżnorodności oraz zrównoważone wykorzystywanie zasobów morskich. W tym kontekście ważne jest uzyskanie dobrego stanu środowiska morskiego, co wymaga podjęcia szeroko zakrojonych i efektywnych działań, mających na celu ograniczenie presji i negatywnych oddziaływań na środowisko Morza Bałtyckiego.” – Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” 2014-2020 przyczyni się do realizacji tych postulatów, m.in. dzięki wsparciu mającemu na celu jak najlepsze wykorzystanie przypadkowo złowionych ryb (Działanie 1.1.5), oraz projektem innowacyjnym służącym ochronie morskich zasobów biologicznych (Działanie 1.1.6).

W Umowie Partnerstwa na lata 2014-2020 wskazano, że „ważnym wyzwaniem jest edukacja społeczeństwa zarówno w zakresie ochrony środowiska, w tym w zakresie gospodarki wodnej i gospodarki odpadami, jak również w kontekście dostosowania do zmian klimatu” – projekty edukacyjne będą mogły zostać zrealizowane w ramach Działania 5.1.3 (Poprawa wiedzy na temat stanu środowiska morskiego).

Jak kolejne wyzwanie wskazano „zwiększenie zarówno aktywności zawodowej jak i adaptacyjności zasobów pracy.” Analizowany Program Operacyjny oferuje wsparcie w tym zakresie, np. poprzez wsparcie operacji mających na celu uczenie się przez całe życie (Działanie 2.2.5).

W ramach Działania 2.3.3 (Środki dotyczące wprowadzania do obrotu) możliwe będzie prowadzenie kampanii promujących produkty rybołówstwa i akwakultury o wymiarze regionalnym, krajowym lub transnarodowym, co jest zgodne z zapisem Umowy o partnerstwie na lata 2014-2020 mówiącym, że „Ważną kwestią jest także promocja spożycia ryb.”

Można stwierdzić, że treść projektu Programu Operacyjnego „Rybnactwo i morze” zgodna jest z Umową Partnerstwa na lata 2014-2020, zaś przewidziane wsparcie odpowiada na potrzeby w niej zaprezentowane.

2.3. Ocena logiki interwencji programu

1. Analiza punktu 2.3.1.

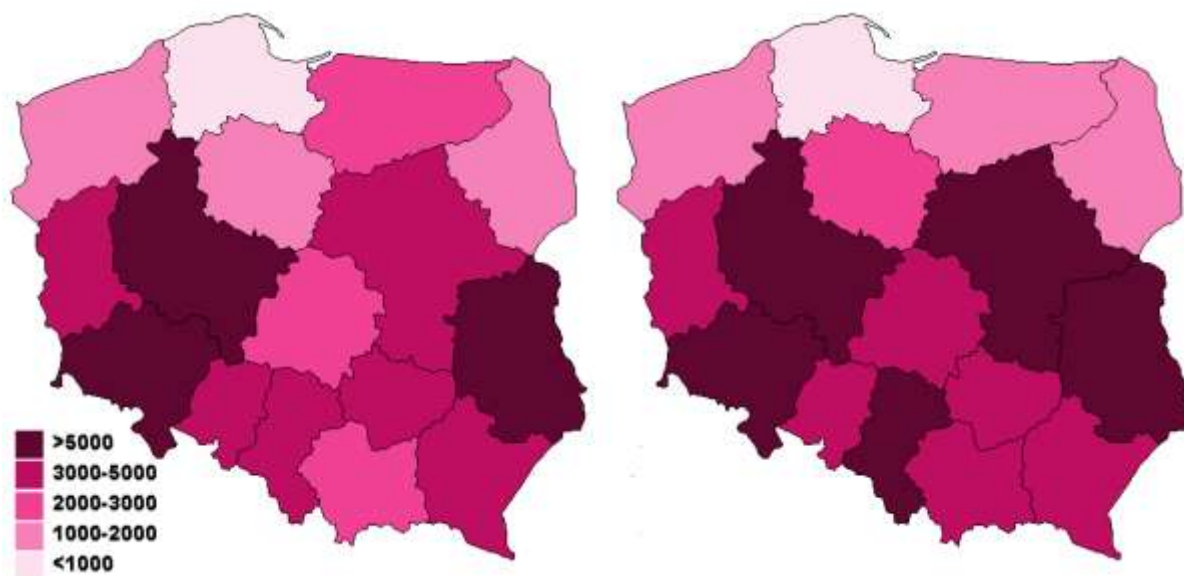
„Chów i hodowla ryb jest szybko rozwijającą się działalnością na całym świecie. Wzrasta wielkość ogólna produkcji hodowlanej. Zmieniają się także stosowane techniki chowu ryb. Podobne tendencje obserwuje się również w Polsce. Niemniej, polska akwakultura znacznie różni się od typowej akwakultury europejskiej – prowadzona jest w wodach słodkich i opiera się prawie wyłącznie na produkcji ryb (w UE mamy do czynienia przede wszystkim z akwakulturą morską, a znaczną część produkcji stanowią mięczaki i skorupiaki). Sytuacja taka stwarza pewne problemy na poziomie przygotowywania europejskich dokumentów strategicznych w związku z brakiem zrozumienia polskiej specyfiki chowu i hodowli ryb.” Nie można odmówić słuszności wnioskowi autorów. Należy jednak dodać, że nie jest to jedynie zagrożenie, ale również wielka szansa. Polska hodowla ryb ma długie tradycje. Gospodarstwa te przeszły przez czasy przemian ustrojowych nie tracąc swoich mocy produkcyjnych. Pracujący tam ludzie, w szczególności właściciele, to w wielu wypadkach wykształceni ichtiolodzy. Istnieją również bardzo aktywnie działające na rynku stowarzyszenia branżowe. Niestety wielką wadą prowadzonej działalności są zidentyfikowane w programie zagrożenia dla branży wynikające z uregulowań prawnych. Częste niedostateki, szczególnie ostatnio wśród karpia choroby powodują konieczność uśmiercania całych stawów. Aby je ponownie zarybić, trzeba naturalnie ryby odkupić od innych hodowców. Wymaga to bardzo wysokich środków trzymanyh jako kapitał obrotowy. A większość hodowców w Polsce, to podmioty w najlepszym wypadku średnie (zgodnie z metodologią UE). Dlatego największym wsparciem, byłyby ubezpieczenia od podobnych wypadków losowych, których w Polsce brakuje, oraz lepsze uwarunkowania prawne.

„Po dynamicznym wzroście w ostatnich latach nastąpiło pewne zmniejszenie produkcji pstrąga do poziomu 15 tys. ton (wcześniej produkcja stale wzrastała osiągając 17-18 tys. ton).” – należy tu nadmienić, że deklarowane wartości pochodzą z ankiet RRW. Są one dość dokładne dla produkcji karpia, gdzie od ściągalności ankiet zależy wysokość dopłat, jednak stale maleje ich ściągalność wśród producentów pstrąga. Nie ma instrumentów przymusu, ani większej motywacji, aby skutecznie raportować pełną wielkość swojej

produkcji. Zgodnie z przeprowadzoną w 2013 roku ankietą Stowarzyszenia Producentów Ryb Łososiowatych „Nowy Serwis Pstrągowy”, faktyczna wielkość produkcji to 17 tys. ton.

2. Analiza punktu 2.3.1.1

Rozkład wielkości powierzchni stawowych stanowi wielkie wyzwanie dla polityki regionalnej i polityki spójności. Polska posiada bardzo dobrze rozwinięty system rzeczny, dający szeroki dostęp do wód bieżących. Powoduje to, że nie ma konieczności ograniczania się do stawów ziemnych (jak pokazuje poniższa mapa, zawarta w PO).

Można z powodzeniem hodować ryby również w stawach betonowych, czyni tak już wielu producentów pstrąga. Powstanie takich obiektów stanowi znaczną inwestycję, ale również są one wykorzystywane znacznie efektywniej, niż istniejące stawy ziemne, można też przygotowywać je w oparciu o nowoczesne rozwiązania techniczne, które łatwiej wdrożyć przy takich podmiotach. Taki staw można stworzyć w dowolnym miejscu posiadającym dostęp do bieżącej wody. Zgodnie z danymi zawartymi w RRW powierzchni tych stawów w 2011 stanowiła 50.55 ha, ale jak zwrócono uwagę powyżej, prawdopodobnie są to dane zaniżone.

Rozkład stanowi również problem z punktu widzenia zagrożeń dla branży. Jak zaznaczono w analizie SWOT dla akwakultury, ale co również wynika z zasad logiki, bardzo dużym zagrożeniem dla prowadzenia działalności w akwakulturze są powodzie,

które jednorazowo niszczą hodowle. Jak widać na mapach powyżej, większość stawów naturalnych znajduje się w południowej Polsce, która regularnie doznaje powodzi. Bardzo cieszy fakt, że Program Operacyjny bierze pod uwagę to zagrożenie, ale konieczne jest jego uwzględnienie przy planowaniu wydatków.

3. Analiza punktu 2.3.1.2.

„Zgodnie z wynikami badań Instytutu Rybactwa Śródlądowego przeprowadzonymi w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2011, całkowite zatrudnienie w 2011 r. wyniosło 4 926 osób. Bezpośrednio zatrudnionych przy produkcji ryb było 4 164,5 osoby, z czego na stałe (umowa o pracę) zatrudnionych było 2 543,5 osoby, a zatrudnionych sezonowo było 1 621 osób. Pozostali pracownicy zatrudnieni na stałe (m.in. pracownicy biurowi, magazynierzy, strażnicy rabaccy) stanowili 761,5 osoby.” Analiza zatrudnienia w branży pokazuje podobne zagrożenia, co przy deklarowaniu wartości produkcji. Opiera się o ankietę RRW-22, która posiada niepełne dane. Dodatkowo bardzo wrażliwa dana o zatrudnieniu ma ze swojej natury skłonność do pewnego przekłamania. Zatrudnienie faktyczne jest wyższe od deklarowanego, ponieważ trzeba tu uwzględnić duży udział „szarej strefy” oraz fakt, że w wielu przypadkach są to małe i mikro przedsiębiorstwa rodzinne.

2.4. Ocena proponowanych form wsparcia

PRIORYTET 1. Promowanie zrównoważonego rybołówstwa oraz akwakultury

Środek 1.1. Rybołówstwo

Działanie 1.1.1. Trwałe zaprzestanie działalności połowowej (art. 33b)

1. Opis działania

Celem tego działania jest wspieranie finansowania środków na rzecz trwałego zaprzestania działalności połowowej w drodze złomowania statków rybackich. Od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, głównie w ramach SPO „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004–2006”, jak i Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013”, stan bałtyckiej floty rybackiej uległ znacznej redukcji, zarówno w kategoriach mocy i tonażu, jak i liczby statków rybackich. W latach 2005–2007 z użyciem pomocy publicznej wycofano 404 statki rybackie prowadzące połowy na Morzu Bałtyckim, natomiast w trakcie PO RYBY 2007-2013 wycofano 78 statków.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać trwałe zaprzestanie działalności połowowej w drodze złomowania statków rybackich.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 33b ust. 2 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza:

Zadeklarowane działania w przeszłości przyniosło bardzo korzystne efekty. Zredukowano flotę rybacką, jednocześnie podmioty prywatne poczyniły pierwsze inwestycje w nowe jednostki. Daleko jednak do zakończenia. Należy nadal wspierać złomowanie starych, nierentownych maszyn, jednocześnie wspierając pojawianie się nowych i bardziej oszczędnych jednostek, które obniżą koszty działalności na tyle, że pozwolą rybakowi na godne utrzymanie się, przy jednoczesnym utrzymaniu niskich kwot połowowych. Istnieje jednak ryzyko, że złomowane będą kutry relatywnie nowe, przez co średni wiek floty rybackiej w Polsce będzie nadal ulegał zwiększeniu.

Działanie 1.1.2. Zmniejszanie oddziaływania rybołówstwa na środowisko morskie (art. 37) i dostosowanie połowów do ochrony gatunków

1. Opis działania

Celem tego działania jest zmniejszanie oddziaływania rybołówstwa na środowisko morskie, wspieranie stopniowego eliminowania odrzutów, a także ułatwianie przejścia gwarantującego taką eksploatację żywych zasobów morskich, która pozwoli odbudować

i zachować populacje poławianych gatunków przynajmniej na poziomach pozwalających uzyskać maksymalny podtrzymywalny połów.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać inwestycje:

- a) w sprzęt poprawiający selektywność narzędzi połowowych pod względem wielkości lub pod względem gatunków,
- b) w sprzęt ograniczający fizyczne i biologiczne oddziaływanie połowów na ekosystem lub dno morskie,
- c) w sprzęt ograniczający niechciane połowy stad handlowych i inne przyłowy,
- d) inwestycje na statkach rybackich lub inwestycje w sprzęt dotyczące niechcianych połowów, 72
- e) zabezpieczające narzędzia i połowy przed ssakami i ptakami chronionymi na podstawie dyrektywy Rady 92/43/WWE z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory lub na podstawie dyrektywy Rady i Parlamentu Europejskiego 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, pod warunkiem że nie narusza to selektywności narzędzi połowowych i że wprowadzono wszystkie odpowiednie środki pozwalające zapobiec fizycznym szkodom wśród drapieżników.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 37 ust. 3 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Kluczowy priorytet dla spójności programu operacyjnego ze strategią UE. Istnieją już technologie pozwalające na znacznie bardziej efektywne wykorzystanie istniejących zasobów morskich. Są one jednak kosztowne, polskich podmiotów bardzo często na takie działania nie stać. Dlatego kluczowym działaniem powinien być system wsparcia finansowego, który pozwoli te innowacje rozwijać.

Niezbędne jest jednak dołączenie do tego również akcji edukacyjnej, która pozwoli przedstawić te wymagania i działania, jako szansę, dla całego basenu morza Bałtyckiego, a nie tylko i wyłącznie zagrożenie czy ograniczenie. Wykorzystać należy przykłady choćby podmiotów skandynawskich, które nie dość, że są rentowne, to są jednocześnie

światowymi liderami pod względem innowacji technologicznych w rybołówstwie i akwakulturze.

Działanie 1.1.3. Ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich w ramach zrównoważonej działalności połowowej (art. 38)

1. Opis działania

Działanie wpisuje się w cele zreformowanej Wspólnej Polityki Rybołówstwa, która ma być ukierunkowana na eksploatację żywych zasobów morza, która odbudowuje i zachowuje zasoby rybne na poziomie maksymalnego podtrzymywalnego połowu. Oznacza to prowadzenie połowów na maksymalnie wysokim poziomie, gwarantującym odpowiednie warunki prowadzenia działalności gospodarczej rybakom, przy zachowaniu samoodnawialności zasobów tj. bez zaburzenia równowagi między człowiekiem a przyrodą. WPRyb ma opierać się na podejściu ostrożnościowym i ekosystemowym do zarządzania rybołówstwem. Takie podejście spowodowane jest wciąż obecnym problemem nadmiernej zdolności połowowej, a co za tym idzie przełowieniem stad. Z tego powodu, EFMR zakłada wsparcie takich operacji, które będą przyczyniać się do ochrony i odbudowy morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Katalog możliwych do zrealizowania w zakresie tego działania operacji jest zamknięty i obejmuje: zbieranie przez rybaków odpadów z morza (na przykład usuwanie porzuconych narzędzi połowowych i innych odpadów znajdujących się w wodzie morskiej), budowę, instalację lub modernizowanie stałych lub ruchomych urządzeń służących ochronie i rozwojowi ichtiofauny i flory morskiej, przyczynianie się do lepszego zarządzania żywymi zasobami morza lub do ich lepszej ochrony, przygotowanie obejmujące badanie, opracowywanie, monitorowanie i aktualizowanie planów w zakresie ochrony i zarządzania do celów działań związanych z rybołówstwem i odnoszących się do obszarów sieci Natura 2000 i obszarów specjalnej ochrony, o których mowa w dyrektywie 2008/56/WE, oraz innych specjalnych siedlisk, zarządzanie chronionymi obszarami morskimi, ich odbudowę i monitorowanie, udział w innych działaniach mających na celu zachowanie i zwiększenie różnorodności

biologicznej oraz usług ekosystemowych (na przykład odbudowa szczególnych siedlisk morskich i przybrzeżnych w celu wspierania zrównoważonych stad ryb), działania związane ze świadomością ekologiczną, włączające rybaków w ochronę i odbudowę morskiej różnorodności biologicznej.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 38 ust. 2 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Działanie ściśle powiązane z poprzednim (1.1.2), gdzie poprzednie miało charakter prewencyjny. Natomiast wiadomym jest, że akwen Morza Bałtyckiego już obecnie jest bardzo zniszczony i zanieczyszczony. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań, które pomogą odtworzyć nagromadzone przez wieki zniszczenia w faunie i florze. Konieczne jest tu jednak dołączenie akcji informacyjnej, mającej na celu przeciwdziałanie dalszej dewastacji. Takie rzeczy już się dzieją, w większych miastach wrasta świadomość społeczna, ale w dalszym ciągu wiele pracy jest do zrobienia. Szczególnie, jeżeli nastąpi ściślejsze powiązanie działalności turystycznej i rybołówstwa, potencjalne szkody dla środowiska, wynikające z niefrasobliwości turystów, mogą być znaczne.

Kolejną częścią analizy jest kto byłby w stanie spełniać te funkcje. Nie będą w tym uczestniczyć rybacy. Brakuje im głównie środków ku temu. Jediną ich formą zaangażowania jest ewentualne inwestowanie, przy wsparciu, w tzw. „zielone technologie”. Są natomiast podmioty prywatne zdolne do wykonywania niezbędnych prac, ale to sektor publiczny będzie musiał wziąć na siebie rolę finansującą te działania.

Działanie 1.1.4. Łagodzenie zmiany klimatu (art. 39)

1. Opis działania

Celem tego działania jest łagodzenie skutków zmiany klimatu.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać:

- inwestycje w sprzęt lub inwestycje na statkach rybackich mające na celu zmniejszanie emisji substancji zanieczyszczających lub gazów cieplarnianych oraz zwiększanie efektywności energetycznej statków rybackich,
- inwestycje w narzędzia połowowe są kwalifikowalne, pod warunkiem że nie naruszają selektywności tych narzędzi,
- audyty efektywności energetycznej i programy związane z efektywnością energetyczną.

Wsparcie na wymianę lub modernizację głównych lub dodatkowych silników może zostać przyznane:

- statkom łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego, o długości do 12 m, niestosujących narzędzi ciągnionych, o ile nowy silnik ma moc co najwyżej równą mocy silnika zastąpionego, lub
- statkom o długości do 24 m innym niż te wymienione w lit. a) pod warunkiem, że moc nowego silnika jest co najmniej o 20% mniejsza niż moc silnika zastąpionego.

Wsparcie przyznawane jest wyłącznie na wymianę lub modernizację głównych lub dodatkowych silników, które zostały oficjalnie certyfikowane zgodnie z art. 40 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1224/2009. 75

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania została wskazany w art. 39 ust. 3 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Wsparcie przyznawane będzie głównie jednostkom mniejszym, co oznacza, że większość polskich kutrów będzie mieć możliwość korzystania z tego rodzaju wsparcia. Istotne natomiast jest w tym zakresie, jaką formę miałyby mieć dofinansowanie. Należy pamiętać, że w polskim rybołówstwie większość małych kutrów stanowi własność prywatną, należącą do małych i mikro firm. Mają one małe moce inwestycyjne, toteż wsparcie musi być do nich dostosowane.

Działanie 1.1.5. Inwestycje w portach rybackich, miejscach wyładunku i przystaniach służące zmniejszeniu oddziaływania rybołówstwa na środowisko (art. 41)

1. Opis działania

Celem tego działania jest podnoszenie jakości wyładowanych produktów, zwiększanie efektywności energetycznej oraz przyczynianie się do ochrony środowiska. W zakresie tego działania dofinansowanie wsparcie dotyczy inwestycji w poprawę infrastruktury portów rybackich lub miejsc wyładunku mające na celu jak najlepsze wykorzystanie niechcianych połowów stad handlowych i waloryzację niewykorzystanych elementów złowionych ryb. Ponadto, wsparcie finansowe w zakresie tego działania ma ułatwiać przestrzeganie zobowiązań wynikających z reformy Wspólnej Polityki Rybołówstwa, w szczególności dotyczących wyładunku wszystkich połowów, mające na celu jak najlepsze wykorzystanie przypadkowo złowionych ryb (eliminowanie zjawiska odrzutu) oraz zwiększenie wartości handlowej złowionych ryb.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wsparcie skierowane będzie na budowę, modernizację elementów infrastruktury portów rybackich oraz miejsc wyładunku, zakup lub modernizację urządzeń stanowiących wyposażenie tych obiektów mających na celu zminimalizowanie wpływu działalności rybackiej na środowisko. Dofinansowanie będą mogły otrzymać jedynie istniejące porty, miejsca wyładunku, miejsca sprzedaży ryb. Nie będzie możliwe dofinansowanie budowy nowych portów oraz miejsc wyładunku i przystani.

3. Beneficjenci działania

EFMR nie wskazuje katalogu beneficjentów tego działania.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Istnieją daleko istniejące możliwości osiągnięcia synergii pomiędzy branżą rybacką, a dużymi portami. Władze samorządowe w Polsce są w wielu wypadkach bardzo chętne do podejmowania inwestycji, ofiarowania gruntów, aby ułatwić rozwój mocy przetwórczych i przeładunkowych. Ograniczeniem tutaj może być bardzo duże zadłużenie wielu polskich gmin i miast, które zgodnie z nową metodologią liczenia długu

jednostek samorządu terytorialnego będą mieć ograniczone możliwości podejmowania inwestycji. Będzie trzeba więc wypracować inny model współpracy w tym zakresie.

Działanie 1.1.6. Inwestycje w zakresie rybołówstwa śródlądowego służące ochronie środowiska (art. 42)

1. Opis działania

Działanie ma na celu m. in. zmniejszenie negatywnego i zwiększenie pozytywnego oddziaływania rybołówstwa śródlądowego na środowisko, poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na statkach prowadzących połowy na wodach śródlądowych oraz obiektach związanych z rybołówstwem na obszarach śródlądowych. Działanie ma na celu również dywersyfikację działalności rybaków działających na wodach śródlądowych.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach EFMR finansowane w ramach EFMR będą mogły być następujące kategorie operacji:

- inwestycje w sprzęt i wyposażenie na statkach prowadzących połowy na wodach śródlądowych mające na celu zwiększenie selektywności narzędzi połowowych, jak również zmniejszenie emisji substancji zanieczyszczających lub gazów cieplarnianych oraz zwiększenie efektywności energetycznej statków,
- inwestycje w obiekty związane z rybołówstwem na obszarach śródlądowych służące zmniejszeniu oddziaływania rybołówstwa śródlądowego na środowisko,
- budowa, instalacja lub modernizacja urządzeń umożliwiających wędrówkę ryb migrujących,
- działania służące ochronie i poprawie środowiska naturalnego na obszarach objętych siecią NATURA 2000 w przypadkach gdy wiąże się to z działalnością połowową,
- projekty innowacyjne w zakresie rybołówstwa śródlądowego.

3. Beneficjenci działania

EFMR nie wskazuje katalogu beneficjentów tego działania.

4. Instytucja pośrednicząca

Ogólna analiza środka 1

Działania są bardzo spójne. Nacisk kładziony jest wyłącznie na rozwój i inwestycje w przyszłość. Innowacje stanowią jedyną szansę dla zwiększenia dochodowości branży, ponieważ limity przyznane Polsce się nie zwiększą. Należy więc pracować nad stroną kosztową, obniżając spalanie, odpady produkcyjne czy przy przeładunku.

Największym wyzwaniem jakie stoi przed realizacją priorytetu 1 to niskie zdolności branży do inwestycji oraz kreowania innowacji. Interwencje na rynku będą musiały być bardzo duże zarówno ze strony finansowej, ale też edukacyjnej. Na szczęście podobne działania prowadzone są już od chwili wejścia Polski do Unii Europejskiej, dlatego zebrane zostały już bogate doświadczenia wspólnej pracy.

Środek 1.2. Akwakultura

Działanie 1.2.1. Akwakultura świadcząca usługi w zakresie ochrony środowiska (art. 54)

1. Opis działania

Celem działania jest promowanie akwakultury przyjaznej środowisku poprzez rekompensowanie podmiotom prowadzącym gospodarstwa chowu i hodowli ryb stosowania tradycyjnych metod produkcji, wspomagających ochronę i poprawę stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności.

W ramach tego działania EFMR może wspierać:

- a) metody akwakultury zgodne ze szczególnymi potrzebami środowiskowymi i podlegające szczególnym wymogom w zakresie zarządzania, wynikającym z wyznaczenia obszarów sieci Natura 2000, zgodnie z dyrektywą Rady 92/43/EWG oraz dyrektywą Rady i Parlamentu Europejskiego 2009/147/WE,
- b) koszty wiążące się z udziałem w ochronie i rozmnażaniu zwierząt wodnych w ramach programów ochrony środowiska i odbudowy różnorodności biologicznej, opracowanych przez organy publiczne lub prowadzone pod ich nadzorem,
- c) formy ekstensywnej akwakultury, w tym ochronę i poprawę środowiska, różnorodność biologiczną, a także zarządzanie krajobrazem i tradycyjne cechy terenów akwakultury.

2. Beneficjenci działania

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Należy tu wyraźnie zaznaczyć, że akwakultura jest z natury rzeczy najbardziej ekologiczną formą hodowli zwierząt. Emisje dwutlenku węgla powstałe w czasie hodowli ryb są wielokrotnie niższe niż w wypadku drobiu, wieprzowiny czy wołowiny. Dodatkowo doświadczenia tureckie pokazały, że woda wzbogacona o odchody ryb stanowi doskonały podkład dla rolnictwa, bardzo użyźniając glebę. W ten sposób promowanie akwakultury wpisuje się w ogólną strategię zrównoważonego rozwoju.

Działanie 1.2.2. Środki dotyczące zdrowia i dobrostanu zwierząt (art. 56)

1. Opis działania

Celem działania jest wsparcie w zakresie zdrowia i dobrostanu ryb w gospodarstwach prowadzących chów i hodowlę ryb.

W ramach działania możliwe do zrealizowania będą m. in następujące typy operacji:

- koszty kontroli i zwalczania chorób w sektorze akwakultury zgodnie z warunkami decyzji Rady 2009/470/WE w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii, w tym koszty operacyjne niezbędne do wypełnienia zobowiązań zawartych w planie zwalczania choroby,
- rozwój ogólnych i zorientowanych na poszczególne gatunki najlepszych praktyk lub kodeksów postępowania dotyczących bezpieczeństwa biologicznego lub potrzeb w zakresie dobrostanu zwierząt w akwakulturze,
- większa dostępność leków weterynaryjnych wykorzystywanych w akwakulturze i promowanie odpowiedniego wykorzystywania takich leków przez zlecenie badań farmaceutycznych oraz upowszechnianie i wymianę informacji.

2. Beneficjenci działania

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Działanie wręcz niezbędne. W Polsce bardzo słabo rozwinięta jest opieka weterynaryjna nad rybami, zaś przepisy o prewencji oznaczają bardzo często wysokie straty dla prowadzących działalność. Wspomaganie hodowców w tym zakresie, rozwijając

państwową opiekę weterynaryjną, badania nad chorobami ryb czy kompensata strat wywołanych przez choroby. Państwo Polskie nie jest w stanie samodzielnie podołać tym zadaniom. Dlatego UE musi włączyć się finansowo w te zadania, aby pomóc w osiągnięciu pełnego potencjału polskiej akwakultury.

PRIORYTET 2. Innowacyjne i konkurencyjne rybołówstwo i akwakultura

Środek 2.1. Innowacyjne rybołówstwo

Działanie 2.1.1. Projekty innowacyjne w zakresie rybołówstwa morskiego i rybactwa śródlądowego (art. 28)

1. Opis działania

Działanie ma na celu zwiększenie i upowszechnienie innowacyjnych rozwiązań i technologii związanych z prowadzeniem działalności połowowej, w celu zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw rybackich. Pomoc przyznawana będzie w trybie konkursowym. Wsparcie skupiać się będzie na powiązaniu sfery naukowej z przedsiębiorcami oraz wykorzystaniu wyników badań w praktycznej działalności rybackiej, m. in. poprzez realizację projektów pilotażowych. Realizowane projekty powinny zawierać planowany zakres wykorzystania rezultatów oraz, w zależności od specyfiki operacji, przewidywany okres użytkowania wypracowanych rozwiązań. Ponadto, wyniki badań czy też projektów pilotażowych zostaną opublikowane w formie ogólnodostępnej i pozwalającej zastosować je przez inne podmioty prywatne.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wsparcie obejmować będzie rozwijanie lub wprowadzanie nowych lub znacznie ulepszonych:

- produktów rybołówstwa,
- procesów i technik,
- systemów zarządzania i organizacji.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został określony w art. 28 ust. 2 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Bardzo potrzebna część programu. Wsparcie innowacyjnych rozwiązań jest niezbędne aby podtrzymać opłacalność połowów w Polsce. Konieczne jest jednak wprowadzenie pewnych warunków brzegowych, umożliwiając uznanie za działania innowacyjne kopiowanie najlepszych praktyk zapożyczonych z innych krajów.

Działanie 2.1.2. Zdrowie i bezpieczeństwo na statkach rybackich (art. 33)

1. Opis działania

Celem tego działania jest poprawa związanych ze zdrowiem, bezpieczeństwem i higieną warunków pracy rybaków. EFMR może wspierać inwestycje na statkach rybackich lub inwestycje w indywidualne wyposażenie ochronne, pod warunkiem, że takie inwestycje wykraczają poza wymogi ustanowione w prawie Unii Europejskiej.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać inwestycje na statkach rybackich lub inwestycje w indywidualne wyposażenie ochronne.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 33 ust. 2 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Działanie bardzo potrzebne ze względu na średni wiek kutrów w Polsce. Stan bezpieczeństwa na nich odzwierciedlają częste wypadki przy pracy czy wręcz zatonięcia, jakie zdarzają się w polskim rybołówstwie. Jest to dodatkowy czynnik odstrasżający od tej pracy przedsiębiorczych młodych ludzi. Jednocześnie jednak warunek brzegowych „pod warunkiem, że takie inwestycje wykraczają poza wymogi ustanowione w prawie Unii Europejskiej.” stanowi silne ograniczenie. Wiele polskich jednostek nie spełnia nawet tych wymogów, bądź spełnia je fikcyjnie, więc dojście choćby do tego poziomu będzie stanowić wielki krok na przód.

Działanie 2.1.3. Rozpoczęcie działalności przez młodych rybaków (art. 32b)

1. Opis działania

EFMR może udzielać wsparcia przeznaczonego na pierwsze przedsiębiorstwa „młodych rybaków”.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać inwestycje polegające na zakupie pierwszego statku rybackiego:

- a) którego całkowita długość wynosi mniej niż 24 m,
- b) który jest wyposażony w sprzęt do połowów morskich,
- c) którego wiek wynosi od 5 do 30 lat, oraz
- d) który należy do segmentu floty, w stosunku do którego sprawozdanie dotyczące zdolności, o którym mowa w art. 35 [rozporządzenia o wspólnej polityce rybołówstwa], wykazało równowagę z uprawnieniami połowowymi dostępnymi dla tego segmentu.

Wsparcie w ramach tego działania nie może przekraczać 15% kosztów zakupu statku rybackiego, nie więcej jednak niż 50 000 EURO na młodego rybaka.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 32b ust. 3 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Zasadniczym problemem tego Działania jest relatywnie niewielkie wsparcie (nie więcej niż 15% kosztów zakupu statku rybackiego) może nie być wystarczające, aby zachęcić młodych rybaków do rozpoczęcia działalności.

Działanie 2.1.4. Projekty innowacyjne służące ochronie morskich zasobów biologicznych (art. 36)

1. Opis działania

Projekty realizowane w ramach tego działania mają charakter niekomercyjny, a dochody netto wygenerowane w związku z udziałem statku rybackiego w danej operacji odejmuje się od wydatków kwalifikowalnych operacji. W celu jak najlepszego wykorzystania potencjału środowiska rybackiego preferowany jest udział rybaków morskich w realizacji projektów. Co do zasady, statki rybackie uczestniczące w projektach nie mogą stanowić więcej niż 5% statków floty krajowej lub 5% pojemności brutto floty krajowej, według stanu na dzień złożenia wniosku.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wsparcie obejmuje rozwijanie lub wprowadzanie nowej wiedzy technicznej lub organizacyjnej zmniejszającej oddziaływanie działalności połowowej na środowisko lub prowadzącej do bardziej zrównoważonego wykorzystywania zasobów morskich i śródlądowych. W tym zakresie, może obejmować również ulepszone techniki połowowe i ulepszoną selektywność narzędzi połowowych.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 36 ust. 3 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Ambitnym celem będzie wciągnięcie do programu ochrony środowiska samych rybaków, którzy nastawieni są doń dość sceptycznie, jak do wszystkich ograniczeń unijnych. Jednakże bez przekonania tej grupy do siebie, wszelkie inne działania są bezcelowe i skazane na porażkę. Brakuje tu jednak większego nacisku na akcję informacyjną poprzedzającą faktyczne wprowadzenie programu.

Działanie 2.1.5. Inwestycje w portach rybackich, miejscach wyładunku i przystaniach mające na celu rozwój technologiczny i poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy (art. 41)

1. Opis działania

Aby uwzględnić potrzeby związane ze zdrowiem i bezpieczeństwem w portach, miejscach wyładunku i przystaniach w ramach EFMR wspierane będą inwestycje mające na celu poprawę infrastruktury portów rybackich lub miejsc wyładunku.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Katalog operacji możliwych do realizacji w ramach tego działania nie został wprost określony w EFMR. Mając jednak na uwadze cel tego działania można przyjąć, iż w zakresie tego działania będą wspierane operacje polegające na wyposażeniu portów, miejsc wyładunku, przystani w urządzenia niezbędne do zachowania właściwych warunków bezpieczeństwa i higieny pracy, modernizacji tych obiektów. Wymaga podkreślenia, iż podobnie jak w przypadku działania Inwestycje w portach rybackich, miejscach wyładunku i przystaniach służące zmniejszeniu negatywnego oddziaływania

rybołówstwa na środowisko, dofinansowanie będą mogły otrzymać jedynie istniejące porty, miejsca wyładunku oraz miejsca sprzedaży ryb. W przypadku tego działania możliwe będzie jednak wsparcie inwestycji związanych z budową nowych oraz modernizacją istniejących przystani.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania nie został wskazany w art. 41 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

W przeciwieństwie do stanu kutrów, stan infrastruktury, przynajmniej w największych przystaniach, znacznie się poprawił. Obecny program należy więc skierować do mniejszych przystani, ale trzeba przy tym pamiętać o ograniczonych możliwościach finansowych gmin, które z racji ciężkiej sytuacji budżetowej oraz nowych reguł liczenia długu, mogą mieć problem ze zdobyciem środków na wkłady własne w modernizację tych obiektów.

Działanie 2.1.6. Rybołówstwo śródlądowe w zakresie modernizacji łodzi i gospodarstw śródlądowych (art. 42)

1. Opis działania

Działanie ma na celu m. in. poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na statkach prowadzących połowy na wodach śródlądowych oraz obiektach związanych z rybołówstwem na obszarach śródlądowych oraz dywersyfikację działalności rybaków działających na wodach śródlądowych

W celu realizacji tego działania finansowane w ramach EFMR będą mogły być następujące kategorie operacji:

- inwestycje w sprzęt i wyposażenie na statkach prowadzących połowy na wodach śródlądowych mające na celu poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy,
- inwestycje w obiekty związane z rybołówstwem na obszarach śródlądowych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zmniejszenia negatywnego oddziaływania rybołówstwa śródlądowego na środowisko,

- inwestycje służące poprawie jakości produktów pochodzących z połowów prowadzonych na wodach śródlądowych,
- projekty innowacyjne w zakresie rybołówstwa śródlądowego,
- usługi doradcze w zakresie rybołówstwa śródlądowego.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania nie został wskazany w art. 42 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

Działanie 2.1.7. Jakość produktów i wartość dodana (art. 40)

1. Opis działania

Celem tego działania jest poprawa wartości dodanej lub jakości złowionych ryb.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W ramach tego działania EFMR może wspierać

- a) inwestycje podnoszące wartość dodaną produktów rybołówstwa, w szczególności przez umożliwianie rybakom przetwarzania, wprowadzania do obrotu oraz bezpośredniej sprzedaży własnych połowów,
- b) innowacyjne inwestycje na statkach poprawiające jakość produktów rybołówstwa.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 40 ust. 2 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

W tym zakresie następuje już poprawa, wiele analiz branżowych uznaje jakość polskiego surowca za bardzo wysoką, o czym świadczy choćby eksport przetworów rybnych do Niemiec. Mimo wszystko jednak, są to ilości marginalne i należy w dalszym ciągu inwestować w zarówno w statki, jak i przystanie, aby jakość surowca trafiającego do przetwórci była jak najwyższa.

Środek 2.2. Innowacyjna akwakultura

Działanie 2.2.1. Projekty innowacyjne w zakresie akwakultury (art. 45)

1. Opis działania

Celem działania jest wspieranie projektów innowacyjnych w sektorze akwakultury.

Projekty innowacyjne będą mogły dotyczyć m.in.:

- rozwijania innowacji technicznych lub wiedzy w dziedzinie akwakultury, co w szczególności prowadzi do zmniejszenia wpływu na środowisko, wspiera bardziej
- zrównoważone gospodarowanie zasobami, poprawia dobrostan zwierząt, ułatwia nowe zrównoważone metody produkcji,
- rozwijania lub wprowadzania do obrotu nowych lub znacznie ulepszonych produktów, nowych gatunków akwakultury o dobrym potencjale rynkowym, nowych lub ulepszonych procesów, nowych lub ulepszonych systemów zarządzania i organizacji,
- badania innowacji, produktów i procesów pod względem ich wykonalności technicznej lub ekonomicznej.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 45 ust. 2 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Kadra w akwakulturze w Polsce jest bardzo dobrze wykształcona. Jest to niewykorzystany potencjał z którego należy korzystać proponując nowe rozwiązania, kontakty z innymi krajami. Należy jednak najpierw zapewnić warunki do rozwoju – usprawnić prawo w zakresie hodowli ryb, wprowadzić ubezpieczenia dla hodowców i tym podobne działania. Tylko wówczas hodowcy pewni swojej działalności zaczną inwestować.

Działanie 2.2.2. Inwestycje produkcyjne w akwakulturę (art. 46)

1. Opis działania

- Inwestycje będą mogły dotyczyć m.in.:
- inwestycje produkcyjne w akwakulturę,
- dywersyfikacji produkcji akwakultury i hodowanych gatunków,
- modernizacji jednostek akwakultury, w tym poprawy warunków pracy i bezpieczeństwa pracowników sektora akwakultury,
- usprawnienia i modernizacji w odniesieniu do zdrowia i dobrostanu zwierząt, nabywanie sprzętu służącego ochronie gospodarstw przed dzikimi

drapieżnikami, zmniejszania negatywnego lub wspierania pozytywnego oddziaływania na środowisko oraz poprawę efektywnego gospodarowania zasobami, inwestycje w poprawę jakości produktów akwakultury, odbudowy istniejących stawów i zalewów w sektorze akwakultury przez usuwanie mułu lub ewentualne środki mające na celu zapobieganie odkładaniu się mułu.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów nie został wskazany w art. 46 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza.

Główny nacisk musi zostać położony na gwarancje bankowe oraz dopłaty bezpośrednie. Akwakultura w Polsce nie osiągnęła jeszcze masy krytycznej przedsiębiorstw pozwalającej na samodzielne inwestycje.

Działanie 2.2.3. Nowe formy dochodów i wartość dodana (art. 47)

1. Opis działania

Celem działania jest wsparcie inwestycji mających na celu promowanie przedsiębiorczości w sektorze akwakultury.

W celu realizacji tego działania EFMR będzie wspierał operacje dotyczące:

- podnoszenia wartości produktów akwakultury, np. przez wspieranie przedsiębiorstw z sektora akwakultury w zakresie przetwarzania, wprowadzania do obrotu i bezpośredniej sprzedaży przede wszystkim własnych produktów akwakultury,
- dywersyfikacji dochodów przedsiębiorstw z sektora akwakultury przez rozwój działalności dodatkowej poza sektorem akwakultury.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 47 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

W przeciwieństwie do rybołówstwa potencjał akwakultury leży nie tylko w turystyce, ale też we wprowadzaniu nowych gatunków. Wymaga to jednak dodatkowego know-how oraz inwestycji w nowe stawy zarybieniowe, na które często nie ma środków.

Konieczne działania powinny obejmować zarówno wspomaganie wymiany wiedzy, jaki i kapitał na inwestycje.

Działanie 2.2.4. Usługi z zakresu zarządzania, zastępstw i doradztwa dla gospodarstw akwakultury (art. 48)

1. Opis działania

Celem działania jest poprawa ogólnych wyników i konkurencyjności gospodarstw prowadzących chów i hodowlę ryb w zakresie:

- usług z zakresu zarządzania, zastępstw i doradztwa dla gospodarstw akwakultury;
- usług doradczych o charakterze technicznym, naukowym, prawnym lub gospodarczym, związanych z prowadzeniem gospodarstwa.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 48 ust. 3 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Wspierać szczególnie należy prężnie działające organizacje branżowe, które wielokrotnie oferują bogate doradztwo swoim członkom, ale też publikują powszechnie dostępne materiały edukacyjne, które mogą być finansowane ze środków UE.

Działanie 2.2.5. Promowanie kapitału ludzkiego i tworzenia sieci kontaktów (art. 49)

1. Opis działania

Celem działania jest wsparcie dla operacji mających na celu:

- uczenie się przez całe życie, upowszechnianie wiedzy naukowej i technicznej oraz innowacyjnych praktyk, a także nabywanie nowych umiejętności zawodowych związanych z sektorem akwakultury,
- tworzenie sieci kontaktów i wymianę doświadczeń oraz najlepszych praktyk między przedsiębiorstwami lub organizacjami branżowymi z sektora akwakultury lub też innymi zainteresowanymi stronami, w tym organami naukowymi i technicznymi lub organami promującymi równość szans dla mężczyzn i kobiet.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 49 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Doświadczenia skandynawskie są dla Polski niewykorzystaną skarbnicą potencjału. Już przetestowane innowacyjne rozwiązania pozwalające znacznie zwiększyć wydajność hodowli, którymi Duńczycy chętnie się dzielą. Należy wykorzystać potencjał leżący we wspólnym przepływie dóbr i ludzi wewnątrz UE i skorzystać z tych doświadczeń poprzez organizację wyjazdów czy konferencji.

Działanie 2.2.6. Zwiększanie potencjału terenów hodowli w ramach akwakultury (art. 50)

1. Opis działania

Działanie ma celu rozwój terenów hodowli i infrastruktury gospodarstw chowu i hodowli ryb.

Operacje możliwe do zrealizowania w ramach tego działania:

identyfikowanie i tworzenie map terenów o warunkach najlepiej dopasowanych do rozwoju akwakultury,

poprawę i rozwijanie urządzeń i infrastruktur wspierających, niezbędnych aby zwiększyć potencjał terenów hodowli w ramach akwakultury, w tym inwestycje w scalanie gruntów, dostawy energii lub gospodarkę wodną,

działania podejmowane i wdrażane przez właściwe organy na podstawie art. 9 ust. 1 dyrektywy 2009/147/WE lub art. 16 ust. 1 dyrektywy 92/43/WE w celu zapobiegania poważnemu szkodliwemu oddziaływaniu na akwakulturę.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 50 ust. 2 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

4. Analiza

Wykorzystanie rozwiniętej sieci wodnej polski, oraz inwestycje w budowę betonowych zbiorników pozwolą w znaczący sposób zwiększyć wolumen sprzedaży. Są to jednak inwestycje bardzo ryzykowne i wymagające wysokich nakładów finansowych. Podmioty

akwakultury nie posiadają wystarczających środków, niezbędna jest więc jakaś forma gwarancji kredytów bankowych, czy wręcz bezpośrednia pomoc finansowa.

Działanie 2.2.7. Ubezpieczenie zasobów akwakultury (art. 57)

1. Opis działania

Działanie ma celu dofinansowanie składek na ubezpieczenie zasobów akwakultury, które pokrywa straty powstałe w związku z co najmniej jednym z poniższych przypadków:

- klęskami żywiołowymi,
- niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi,
- nagłymi zmianami jakości wody, za które dany operator nie jest odpowiedzialny,
- chorobami w akwakulturze, awarią lub zniszczeniem obiektów produkcyjnych, za które dany operator nie ponosi odpowiedzialności.

2. Instytucja pośrednicząca

3. Analiza

Jak zostało już napisane – niezbędne dla rozwoju branży. Dzięki temu akwakultura uniezależni się częściowo od licznych klęsk naturalnych i pozwoli na dalszy rozwój wielkości przedsiębiorstw.

Środek 2.3. Środki dotyczące wprowadzania do obrotu i przetwarzania

Działanie 2.3.1. Plan produkcji i wprowadzania do obrotu (art. 69)

1. Opis działania

Celem tego działania jest wspieranie organizacji rynku rybnego.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wsparcie opracowywania i realizacji planów produkcji i wprowadzania do obrotu, o których mowa w art. 32 [rozporządzenia (UE) nr w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury].

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 69 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

5. Analiza

Działania niezbędne ze strony polskiego rządu. Istnieje bardzo duży popyt na produkty polskiej akwakultury ze strony dużych sieci handlowych (Lidl czy Biedronka), natomiast mało który podmiot jest w stanie dostarczyć wystarczające ilości towaru ze względu na małą wielkość przedsiębiorstw. Niezbędną koordynację może zaoferować organizacja zrzeszająca producentów, ale wspomóc może również państwo.

Działanie 2.3.2. Dopłaty do przechowywania (art. 70)

1. Opis działania

Celem tego działania jest wspieranie organizacji rynku rybnego.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wyrównanie kosztów przyznawane uznanym organizacjom producentów i zrzeszeniom organizacji producentów, które przechowują produkty rybołówstwa wymienione w załączniku II do rozporządzenia nr ... [w sprawie wspólnej organizacji rynku produktów rybołówstwa i akwakultury], pod warunkiem że produkty przechowuje się zgodnie z art. 35 i 36 rozporządzenia nr ... [w sprawie wspólnej organizacji rynku produktów rybołówstwa i akwakultury]:

- kwota dopłat do przechowywania nie przekracza kwoty technicznych i finansowanych kosztów działań koniecznych do stabilizacji i przechowywania danych produktów,
- ilości kwalifikowalne do dopłat do przechowywania nie przekraczają 15 % rocznych ilości danych produktów przeznaczonych do sprzedaży przez organizację producentów,
- pomoc finansowa przyznawana rocznie nie przekracza następujących wielkości procentowych w odniesieniu do średniej rocznej wartości produkcji sprzedanej przy pierwszej sprzedaży przez członków organizacji producentów w okresie 2009-2011.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 70 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

Działanie 2.3.3. Środki dotyczące wprowadzania do obrotu (art. 71)

1. Opis działania

Celem tego działania jest rozwój i badanie rynku rybnego.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

Wsparcie środków dotyczących wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, których celem jest:

a) poprawa warunków wprowadzania do obrotu:

- (i) gatunków zbyt rozpowszechnionych lub niedostatecznie eksploatowanych,
- (ii) niechcianych połowów wyładowanych zgodnie z art. 15 [rozporządzenia w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa] i art. 8 lit. b) tiret drugi [rozporządzenia (UE) nr w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury],
- (iii) produktów uzyskanych za pomocą metod o niewielkim oddziaływaniu na środowisko naturalne lub produktów akwakultury ekologicznej zgodnie z definicjami zawartymi w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej.

b) promowanie jakości poprzez ułatwianie:

- (i) składania wniosków o rejestrację danego produktu zgodnie z warunkami rozporządzenia Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych³⁴,
- (ii) certyfikacji i promowania, zwłaszcza produktów rybołówstwa i akwakultury prowadzonych w sposób zrównoważony oraz metod przetwarzania przyjaznych dla środowiska,
- (iii) bezpośredniego wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa przez rybaków zajmujących się łodziowym rybołówstwem przybrzeżnym;

c) przyczynianie się do przejrzystości zagadnień związanych z produkcją i obrotem oraz przeprowadzanie badań rynku,

d) sporządzenia znormalizowanych umów zgodnych z prawem Unii,

e) tworzenie organizacji producentów, zrzeszeń organizacji producentów lub organizacji międzysektorowych, uznanych na podstawie sekcji III rozdział II rozporządzenia [w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury],

f) prowadzenie kampanii promujących produkty rybołówstwa i akwakultury o wymiarze regionalnym, krajowym lub transnarodowym.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania nie został wskazany w EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

Analiza Priorytetu 2

Działania nakładają się wielokrotnie z tymi z priorytetu 1. Istotną wartością dodaną w środku 1 w Priorytecie 2 jest silny nacisk położony na młodych rybaków oraz warunki ich pracy. Średnia wieku w branży zarówno rybackiej jak i akwakulturze stale rośnie, dlatego należy kłaść silny nacisk na poprawę warunków ich pracy, na jej dochodowość oraz warunki ich pracy.

Dodatkową zaletą z inwestycji w młodych jest bardzo duża innowacyjność osób młodych, ich skłonności do podejmowania ryzyka gospodarczego. Bardzo wartościowym działaniem w zakresie wsparcia akwakultury jest wspomniane już dopłaty do składek na ubezpieczenia dla producentów. Być może, jeżeli wiadomym będzie, że UE współfinansuje takie działania, pojawi się również podaż, gdyż większa liczba hodowców będzie w stanie się ubezpieczyć co spowoduje ponowne pojawienie się takiej oferty u ubezpieczycieli.

PRIORYTET 3. Wdrażanie Wspólnej Polityki Rybołówstwa

Środek 3.1. Zrównoważony rozwój rybołówstwa

Działanie 3.1.1. Wsparcie dla systemów przekazywalnych koncesji połowowych w ramach WPRyb (art. 34)

1. Opis działania

Celem działania jest umożliwienie stworzenia, wprowadzenia i zarządzania systemem przekazywalnych uprawnień (koncesji) połowowych. System ten jest uznawany za wysoko wydajny ekonomicznie oraz uważa się, że może być również narzędziem ochrony rybołówstwa. Przyznanie rybakom prawa o charakterze wieloletnim do części zasobów ryb zwiększa odpowiedzialność środowisk rybackich do długookresowego wykorzystywania stad organizmów morskich.

2. Możliwe operacje do zrealizowania

W celu realizacji tego działania finansowane w ramach EFMR będą mogły być następujące kategorie operacji:

- opracowywanie i rozwijanie technicznych i administracyjnych środków koniecznych do stworzenia lub funkcjonowania systemu przekazywalnych koncesji połowowych,
- udział zainteresowanych stron (uznanych organizacji producentów) w opracowywaniu i rozwijaniu systemów przekazywalnych koncesji połowowych,
- monitorowanie i ocenę systemów przekazywalnych koncesji połowowych,
- zarządzanie systemami przekazywalnych koncesji połowowych.

3. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 34 EFMR.

4. Instytucja pośrednicząca

Działanie 3.1.2. Wsparcie dla wdrażania środków ochrony w ramach WPRyb (art. 35)

1. Opis działania

Działanie ma na celu zapewnienie skutecznego wdrażania środków ochronnych na podstawie art. 17 i 21 (rozporządzenia podstawowego w sprawie Wspólnej Polityki Rybołówstwa):

W ramach tego działania mogą być finansowane następujące zadania:

- opracowywanie i rozwijanie technicznych oraz administracyjnych środków koniecznych do wdrożenia środków ochronnych w rozumieniu art. 17 i 21 (rozporządzenia w sprawie wspólnej polityki Rybołówstwa),
- udział zainteresowanych stron w opracowywaniu i wdrażaniu środków ochronnych w rozumieniu art. 17 i 21 [rozporządzenia w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa].

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów nie został wskazany w EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

Środek 3.2. Kontrola i egzekwowanie oraz gromadzenie danych

Działanie 3.2.1. Kontrola i egzekwowanie (art. 78)

1. Opis działania

Celem działania jest zapewnienie efektywnego systemu kontroli, inspekcji i egzekwowania prawa.

Katalog operacji możliwych do realizacji w ramach tego działania został określony w art. 78 EFMR. Ponadto wsparcie finansowe skierowane jest na: rozwój systemów informatycznych w celu monitorowania oraz wspierania inspekcji i kontroli rybołówstwa i rynku rybnego opracowanie i rozwój narzędzi oraz metod w zakresie analizy ryzyka

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania został wskazany w art. 78 EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

Działanie 3.2.2. Gromadzenie danych (art. 79)

Analiza Priorytetu 3

Handel koncesjami i prawami połowów ma w UE już istniejącą tradycję, wydatnie wspiera politykę proekologiczną. Handel ten jednak jest o tyle nieskuteczny w przypadku Polski, że wielokrotnie takie koncesje okazują się finansowo zbyt kosztowne dla małych podmiotów rynkowych w Polsce. Dodatkowo dopiero startują w Polsce pierwsze ogólnokrajowe, w pełni funkcjonujące bazy informatyczne. Dlatego konieczne są działania wspierające rozwój baz danych, co bardzo słusznie zostało ujęte w działaniu 3.2.2.

Konieczne jest również usprawnienie metodologii kontroli, aby stała się mniej uciążliwa dla prowadzonej działalności. Dzięki temu rybacy, mniej obawiając się błędów przy uciążliwych kontrolach, będą bardziej przychylnie nastawieni do innych inicjatyw wynikających z pozostałych priorytetów.

PRIORYTET 4. Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich

Instrument RLKS realizowany za pośrednictwem LGD, będzie polegał na wdrażaniu części działań określonych w ramach rozporządzenia o EFMR w bloku tematycznym I

„Zrównoważony rozwój rybołówstwa”. Zakres działań wdrażanych za pomocą RLKS w ramach EFMR będzie więc obejmował operacje typowo rybackie.

Środek 4.1. Wsparcie na rzecz zintegrowanego rozwoju lokalnego

Działanie 4.1.1. Koszty pomocy przygotowawczej, koszty bieżące i animacja LSR (art. 67)

Działanie 4.1.2. Działania prowadzone w ramach współpracy (art. 66)

Środek 4.2. Realizacja lokalnych strategii rozwoju

Działanie 4.2.1. Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy i promowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw w sektorze rybołówstwa i akwakultury. Tworzenie lub rozwój systemów sprzedaży produktów rybołówstwa jako działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (art. 40 ust. 1 lit.a).

Działanie 4.2.2. Wspieranie dywersyfikacji działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich

- Promowanie kapitału ludzkiego i dialogu społecznego (art. 31).
- Ułatwianie różnicowania działalności i tworzenia miejsc pracy (art. 32).
- Nowe formy dochodów (32a).

Działanie 4.2.3. Powierzenie społecznościom rybackim ważniejszej roli w rozwoju lokalnym i zarządzaniu lokalnymi zasobami rybołówstwa i działalnością morską

- Usługi doradcze (art. 29).
- Partnerstwa między naukowcami a rybakami (art. 30).

Analiza Priorytetu 4

Polityka regionalna zawsze była istotnym czynnikiem w UE. Dlatego i w tym przypadku nie jest inaczej i plan operacyjny jest tu znów spójny z ogólną polityką UE. Kładzie nacisk na trzy kluczowe obszary:

- Wspieranie rynków lokalnych
- Wspieranie lokalnej społeczności
- Dywersyfikację źródeł przychodów

Każdy z powyższych celów jest tu istotny i godny skupienia. Ponieważ zupełnie inne rodzaje pomocy potrzebne są w północnych regionach Polski, gdzie dominuje rybołówstwo morskie, a zupełnie inaczej wygląda sytuacja w regionach południowych i zachodnich, silnie zorientowanych na akwakulturę. Kiedy pisane będą szczegółowe rozporządzenia dla programu operacyjnego niezbędne będzie skierowanie określonych narzędzi dla poszczególnych obszarów, dostosowanych do panujących tam warunków.

Ostatni punkt jest równie ważny. Przy limitach połowowych oraz stanie floty rybackiej, bardzo trudno będzie utrzymywać obecny stan zatrudnienia w rybactwie na godnym poziomie życia. Konieczne będą inwestycje w nowe źródła przychodów. Proponowanym rozwiązaniem jest połączenie rybactwa z turystką czy agroturystką, co jest całkiem rozsądnym rozwiązaniem. Nie wolno jednak zamykać wsparcia do tylko i wyłącznie tych ram. Bardziej rozsądne wydaje się stworzenie ogólnej puli środków przeznaczonej na dywersyfikację źródeł przychodów, która pula może być wykorzystana na dowolny cel zgodny z ogólnymi priorytetami Planu Operacyjnego.

PRIORYTET 5. Zintegrowana Polityka Morska

Środek 5.1. Rozwój i wdrażanie zintegrowanej polityki morskiej

Działanie 5.1.1. Przyczynianie się do osiągnięcia celów zintegrowanego nadzoru morskiego, a w szczególności do realizacji celów CISE (art. 79c)

1. Opis działania

Celem działania jest integracja nadzoru morskiego, a w szczególności wprowadzenie wspólnego mechanizmu wymiany informacji (CISE). Stworzenie interoperacyjnego systemu monitoringu i nadzoru morskiego pozwoli na podniesie poziomu bezpieczeństwa i ochrony obszarów morskich w zakresie bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa żeglugi, ochrony środowiska i granic morskich.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania nie został wskazany w EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

Działanie 5.1.2. Ochrona środowiska morskiego (art. 79c)

Działanie 5.1.3. Poprawa wiedzy na temat stanu środowiska morskiego (art. 79c)

1. Opis działania

Celem tych działań jest promowanie ochrony środowiska morskiego, w szczególności jego różnorodności biologicznej i chronionych obszarów morskich, takich jak obszary Natura 2000 zgodnie z zobowiązaniami ustanowionymi w dyrektywach 92/43 i 2009/14, wykraczając poza ustalenia art. 35, oraz zrównoważonej eksploatacji zasobów morskich i przybrzeżnych, a także określenie w sposób bardziej szczegółowy granic zrównoważonego charakteru działalności człowieka, który ma wpływ na środowisko morskie, w szczególności ustanowienie programów monitorujących i programów środków przewidzianych w ramach dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.

2. Beneficjenci działania

Katalog beneficjentów tego działania nie został wskazany w EFMR.

3. Instytucja pośrednicząca

Analiza Priorytetu 5

Ze względu na swój międzynarodowy charakter wody morskie są szczególnie trudne w ochronie. Wysiłki jednego kraju nic nie będą znaczyć jeżeli pozostałe nie zechcą współpracować. W wypadku tak małego morza jak Bałtyk, które na dodatek oblewa granice 9 państw jest to szczególnie istotne (więcej jeżeli doliczyć Państwa, których rzeki wpadają ostatecznie do Bałtyku). Zintegrowana unijna polityka w tym zakresie jest koniecznością nie wymagającą dalszego komentarza, należy jednak włączyć również w tą współpracę kraje, które znajdują się poza Unią, w szczególności Rosję i Białoruś. Bez transbałtyckiej współpracy, dowolne środki wprowadzane przez Państwa członkowskie pozostaną tylko zmarnowanym pieniądzem, oraz utratą przewag konkurencyjnych bez osiągnięcia jakichkolwiek celów. Należy przekonać społeczeństwa pozostałych krajów do

konieczności dbania o wspólne dobro i koordynować działania wspólnotowe również z Rosją oraz Białorusią.

2.5. Ocena przewidywanego wkładu środków wybranych na potrzeby osiągnięcia wytyczonych celów

W istniejącej wersji PO nie ma niestety jeszcze podanego szczegółowego planu rozdziału środków finansowych na poszczególne kategorie. Jednak w oparciu o analizę priorytetów, oraz konsultacje z ekspertami z branży można być optymistycznym co do przyszłych rezultatów.

W chwili obecnej w dalszym ciągu konieczne są znaczne nakłady na inwestycje. Cały sektor rolniczy w Polsce jest niedoinwestowany. Jest to wynikiem lat zaniedbań, które niestety nie zostały jeszcze nadrobione. Średni wiek kutrów nadal wynosi ponad 20 lat, pamiętając jeszcze czasy transformacji ustrojowej. Nie lepiej ma się sytuacja z infrastrukturą portową. Nieco lepiej wygląda sprawa a akwakulturze, ale i tutaj niezbędne są znaczne inwestycje. Problemem jest dostęp do finansowania. Niewiele banków jest w stanie udzielić kredytu podmiotom rolnym czy rybackim, mając świadomość, że jedna katastrofa naturalna potrafi zagrozić istnieniu takiego przedsiębiorstwa.

W przypadku podmiotów akwakultury oraz rybactwa nie sprawdzą się w dużej mierze standardowe metody unijnego wsparcia. Podmioty te nie dysponują środkami na wkłady własne, większość generowanych nadwyżek finansowych muszą trzymać na rachunku obrotów bieżących, na wypadek jakiś katastrof naturalnych. Niezbędny jest, dostosowany do warunków branży, system gwarancji i ubezpieczeń, które pozwolą wprowadzić elementy pewności do branży. Tylko dysponując pewnością prowadzenia działalności przedsiębiorca zdecyduje się na inwestycje w innowacyjne, a więc niepewne rozwiązania.

Innowacyjność jest potrzebna w branży. Nie muszą to być rozwiązania innowacyjne na skalę światową, wystarczy kopiowanie najlepszych wzorców europejskich. Dania, Norwegia prowadziły wielkim kosztem znaczne inwestycje w tym zakresie. Popełniały różne błędy, ale też mają bogate doświadczenia. Program Operacyjny powinien zakładać również wymianę know-how pomiędzy różnymi krajami Unii Europejskiej. Mając wiedzę na temat rozwiązań wypróbowanych w innych krajach, można część środków

finansowych przeznaczyć na zakup, wdrażanie rozwiązań wypróbowanych w innych krajach, ale też wyjazdy, konferencje i dalsze pogłębianie związków pomiędzy krajami.

2.6. Ocena pod kątem spójności środków finansowych z budżetu z przyjętymi założeniami

Ze względu na brak informacji o środkach finansowych z budżetu na chwilę obecną niemożliwe jest dokonania analizy tego zagadnienia. Konieczne jest uzupełnienie Programu Operacyjnego o te dane.

2.7. Ocena postanowień mających na celu rozwój kierowany przez lokalną społeczność

Oceny tego zagadnienia dokonano w ramach analizy Priorytetu 4.

2.8. Ocena wykorzystania pomocy technicznej

Priorytet 6. Pomoc techniczna, zawarty w Programie Operacyjnym „Rybnactwo i Morze”, zgodny jest z Artykułem 91 i 92 dokumentu ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, w związku z czym nie istnieje potrzeba dokonywania zmian w tym temacie.

Wykonawcy sugeruje, aby w ramach pomocy technicznej regularnie przeprowadzana była analiza on-going realizacji Programu Operacyjnego. Pozwala ona na poznanie opinii beneficjentów na temat poszczególnych oferowanych form wsparcia, dzięki czemu możliwe jest jego dostosowanie do **potrzeb, a tym samym zwiększenie skuteczności Programu Operacyjnego.**

3. Mierzenie postępów i wyników programu

3.1. Ocena wskaźników specyficznych dla danego programu

W analizowanej projekcie Programu Operacyjnego nie zamieszczono informacji na temat wskaźników.

3.2. Ocena skwantyfikowanych docelowych wartości wskaźników

W analizowanej projekcie Programu Operacyjnego nie zamieszczono informacji na temat wskaźników.

3.3. Ocena pod kątem spełnienia wymogów dotyczących kamieni milowych dla ram oceny wykonania

W analizowanej projekcie Programu Operacyjnego nie zamieszczono informacji na temat kamieni milowych dla ram oceny wykonania.

3.4. Ocena zaproponowanego systemu monitorowania i oceny oraz planu oceny

W projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” 2014-2020 przedstawiono w dość ogólnikowy sposób system monitorowania i oceny. Po pozytywnej weryfikacji projektu, na podstawie wniosków o dofinansowanie zostaną zawarte z beneficjentem umowy o dofinansowanie określające ich prawa i zobowiązania oraz terminy rozliczenia projektu wnioskami o płatność.

Instytucje pośredniczące, których wykaz znajduje się na str. 98 niniejszego projektu PO, po weryfikacji złożonego przez beneficjenta wniosku o płatność wraz z dokumentami potwierdzającymi poniesione wydatki i po przeprowadzeniu kontroli przekazują instytucji płatniczej zlecenie płatności w celu dokonania przez zapłaty na rzecz beneficjenta. Schemat Planu Oceny zaprezentowany na str. 97 wydaje się być zbyt schematyczny, należałoby dopracować poszczególne kategorie podlegające ocenie.

Szczególną uwagę należy zwrócić na szczelność i dokładność systemu kontroli wniosków, dotyczy to między innymi udokumentowania zawodu rybaka czy też kontroli przestrzegania obowiązku zaprzestania zawodu rybaka (przykłady z poprzedniego okresu programowania). Jest tutaj potrzebna koordynacja działań i wymiana informacji między urzędami morskimi, okręgowymi inspektoratami rybołówstwa morskiego, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a ARiMR.

Należy odpowiednio dobrać ilość i jakość zasobów ludzkich do potrzeb związanych z realizacją Programu Operacyjnego. Nie należy dopuścić do sytuacji, w której nastąpi nieuprawnione wydatkowanie środków budżetowych przeznaczonych na realizację PO dotyczących wykonywania zadań przez pracowników MRiRW niewchodzących w skład Instytucji Zarządzającej. Ilość zatrudnionej kadry powinna zostać dostosowana do ilości wpływających wniosków. W projekcie zaznaczono, że instytucja zarządzająca zobowiąże instytucje pośredniczące do kontroli projektów na różnych etapach realizacji (wdrażanie lub płatności lub związania z celem). Wielkość próby do kontroli będzie wynikała z uzgodnień zawartych pomiędzy Instytucją Zarządzającą a instytucjami pośredniczącymi. Wielkość próby do kontroli będzie uzależniona w szczególności od występowania ewentualnych nieprawidłowości w danym działaniu oraz wartości i złożoności realizowanych operacji. Na chwilę obecną (styczeń 2014) żadne wielkości nie zostały uzgodnione.

Według zapisów projektu PO za monitorowanie postępów wdrażania programu operacyjnego odpowiedzialny będzie Komitet Monitorujący, który w trybie rocznym będzie zatwierdzał sprawozdania z realizacji programu operacyjnego. Komitet ten zostanie powołany w terminie 3 miesięcy od daty powiadomienia państwa członkowskiego o decyzji dotyczącej przyjęcia Programu Operacyjnego. Komitet Monitorujący będzie się składał z przedstawicieli instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczących i przedstawicieli partnerów. Komitet będzie zbierał się przynajmniej raz w roku i będzie dokonywał przeglądu realizacji Programu i postępów osiągnięciu celów. Nie wyszczególniono, jakie konkretnie wskaźniki Komitet będzie brał pod uwagę oraz w jakich okolicznościach Komitet będzie zbierał się częściej niż raz w roku.

3.5. Zalecenia związane z pomiarem postępów i wyników programu

Opis systemu monitoringu i kontroli realizacji celów Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” 2014-2020 wymaga uściśleń. W Programie Operacyjnym należy:

- zdefiniować kolejno funkcje instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczących, instytucji certyfikującej oraz instytucji audytowej;
- poszerzyć opis struktury zarządzania i kontroli;
- poszerzyć opis kontroli przedstawiony na stronie 99 Programu;
- szczegółowo opisać procedury w zakresie uruchamiania i obiegu przepływów finansowych,
- przedstawić obieg wniosków o płatność i wniosków o dofinansowanie w celu zapewnienia większej transparentności procesów dla przyszłych beneficjentów;
- zaproponować częstsze przeprowadzanie ewaluacji (np. co 6 miesięcy) z rozbiciem na priorytety;
- przedstawić listę wskaźników, które będą brane pod uwagę podczas kontroli realizacji celów PO.

4. Ocena planowanych ustaleń mających na celu realizację programu

4.1. Ocena pod kątem adekwatności zdolności administracyjnej i zasobów ludzkich do zarządzania

Zaprezentowany w Programie Operacyjnym schemat wdrażania programu operacyjnego jest zgodny z treścią projektu rozporządzenia O wspólnych przepisach. Konieczne jest jednak uzupełnienie znajdującej się na stronie 98 Programu Operacyjnego tabeli. Wykonawca sugeruje, aby poszerzono informacje na temat systemu informowania o nieprawidłowościach, który będzie stosowany w wypadku beneficjentów, u których zostały stwierdzone nieprawidłowości w realizowanym projekcie.

Konieczne jest uzupełnienie informacji na temat zasobów ludzkich, które będą odpowiadać za zarządzanie.

4.2. Zalecenia związane z realizacją Programu Operacyjnego „Rybnactwo i morze” na lata 2014-2020

Ze względu na konieczność podejmowania działań służących zwiększeniu zatrudnienia, Wykonawca postuluje, aby wsparcia w ramach Działania 1.1.1 (trwałe zaprzestanie działalności połowowej) było ograniczone, natomiast duży nacisk należy położyć na Działanie 4.2.2 (wspieranie dywersyfikacji w ramach rybnactwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenie miejsc pracy na obszarach rybnackich) – jak wspomniano w analizie SWOT, turystyka wędkarska stanowi szansę dla rybnactwa w Polsce, dlatego konieczne jest zachęcenie potencjalnych beneficjentów do wprowadzania jej do swojej działalności gospodarczej).

5. Ocena zagadnień horyzontalnych

5.1. Ocena pod kątem adekwatności do promowania równości szans i zapobiegania dyskryminacji

Unia Europejska na wszystkich etapach wdrażania funduszy strukturalnych, wskazuje jako cel zniesienie nierówności oraz zwalczanie wszelkich przejawów dyskryminacji, w tym między innymi ze względu na płeć, wiek, rasę czy niepełnosprawność. Troska o przestrzeganie zasady równości szans płci oprócz obowiązku prawnego, wynikającego z zapisów traktatu wspólnotowego i innych, powiązanych z nim dokumentów Unii Europejskiej, przynosi również realne korzyści społeczno-ekonomiczne, a także jest jednym z niezbędnych warunków realizacji celów strategicznych Europa 2020, które dotyczą trwałego rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej. W projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” nie przedstawiono działań mających na celu wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn, czyli m.in. wyrównanie płac za tę samą pracę, zapewnienie równości w procesach decyzyjnych, promowanie niezależności ekonomicznej kobiet. Według projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i

Rady, ustanawiającego przepisy ogólne dla wszystkich funduszy, każdy program operacyjny powinien zawierać opis konkretnych działań mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć. Ponadto w programie operacyjnym powinno się zawrzeć opis wkładu programu w promowanie równouprawnienia płaci oraz opinie krajowych organów ds. równości. W związku z brakiem wyżej wymienionych informacji, nie można stwierdzić, czy jakie środki są skierowane na wyrównanie szans płci oraz czy są one adekwatne do celów programu. Jednakże należy podkreślić, iż działania wynikające z priorytetów Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” nie noszą znamion dyskryminacji, a działania takie jak: dofinansowanie zakupu pierwszej łodzi młodemu rybakowi, szkolenia związane z rozwojem kapitału ludzkiego, inwestycje w gospodarstwa rybołówstwa śródlądowego, czy też wspieranie szukania nowych form dochodów podmiotów przedsiębiorstw sektora rybołówstwa i akwakultury mogą przyczynić się do większego udziału kobiet w sektorze.

Wśród działań mających przeciwdziałać wykluczeniu i dyskryminacji należy wymienić także wsparcie udzielane na promowanie kapitału ludzkiego i dialogu społecznego, m.in. poprzez zapewnienie możliwości uczenia się przez całe życie, upowszechniania wiedzy, innowacyjnych praktyk oraz nabywania nowych umiejętności zawodowych. Wsparcie udzielane ma być również na ułatwianie zróżnicowania działalności i tworzenia miejsc pracy, poprzez wspieranie nowo powstających firm, nie prowadzących połowów przemysłowych, jak również odpowiednie doposażenie statków rybołówstwa przybrzeżnego w celu zmiany ich przeznaczenia na działalność inną niż połowy przemysłowe, lub inwestycje na statkach przyczyniające się do dywersyfikacji dochodu.

5.2. Ocena pod kątem adekwatności do promowania zrównoważonego rozwoju

Projekt Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” należy uznać za zgodny z celami reformowanej Wspólnej Polityki Rybołówstwa oraz Zintegrowanej Polityki Morskiej. Działalność w zakresie rybołówstwa i akwakultury powinna zapewnić długotrwałe zrównoważone warunki środowiskowe, które są punktem wyjściowym do osiągnięcia zrównoważonego gospodarczo i społecznie przemysłu rybnego. W ramach Priorytetu 1.

Programu „Rybnactwo i Morze” przewidziano następujące działania, mające na celu promowanie zrównoważonego rybnactwa i akwakultury:

- *finansowanie środków na rzecz trwałego zaprzestania działalności połowowej w drodze złomowania statków rybnackich.* Działanie to jest kontynuacją działania rozpoczętego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Rybnactwo i przetwórstwo ryb 2004-2006” (SPO 2004-2006) i następnie działania realizowanego w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybnactwa i nadbrzeżnych obszarów rybnackich 2007-2013” (PO RYBY 2007-2013).

- *zmniejszenia oddziaływania rybnactwa na środowisko morskie* - działanie to ma na celu zmniejszenie oddziaływania rybnactwa na środowisko morskie, wspieranie stopniowego eliminowania odrzutów, wspieranie działań przyczyniających się do eksploatacji zasobów morskich pozwalających na odbudowę i zachowanie populacji poławianych gatunków na poziomach pozwalających uzyskać maksymalny podtrzymywalny połów (MSY). W projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze”, w porównaniu do dwóch poprzednich Programów, zakres wsparcia został rozszerzony m.in. o inwestycje w sprzęt ograniczający fizyczne i biologiczne negatywne oddziaływanie połowów na ekosystem lub dno morskie.

- *ochrony i odbudowy morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich w ramach zrównoważonej działalności połowowej* - działanie to ma na celu ukierunkowanie eksploatacji żywych zasobów morza na jego odbudowę do poziomu umożliwiającego prowadzenie połowów na maksymalnym poziomie przy zachowaniu samoodnawialności zasobów.

- *łagodzenia zmiany klimatu* - celem tego działania jest łagodzenie skutków zmiany klimatu poprzez m.in. inwestycje mające na celu zmniejszenie emisji substancji zanieczyszczających lub gazów cieplarnianych oraz zwiększenie efektywności energetycznej statków rybnackich. Priorytetowym działaniem w tym względzie jest wymiana (lub modernizacja) silnika na statkach rybnackich.

- *inwestycji w portach rybnackich, miejscach wyładunku i przystaniach służących zmniejszeniu oddziaływania rybnactwa na środowisko* - działania podjęte w tym zakresie mają przede wszystkim przyczynić się do podniesienia jakości wyładowywanych produktów, zwiększenie efektywności energetycznej, a także poprawę infrastruktury portów rybnackich lub miejsc wyładunku, w tym m.in. w celu wykorzystania niechcianych połowów (eliminacja zjawiska odrzutu) w związku z

koniecznością przestrzegania zobowiązania dotyczącego wyładunku wszystkich połowów. Należy jednakże zaznaczyć, że działania podjęte w tym zakresie będą ograniczały się do istniejących portów, miejsc wyładunku i sprzedaży ryb. Dofinansowanie budowy nowych portów, przystani i miejsc wyładunku nie będzie możliwe.

W projekcie Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” zwrócono uwagę na wspieranie akwakultury intensywnej opartej na zrównoważonym korzystaniu ze środowiska. Dotychczasowe Programy nie działały w tym zakresie konsekwentnie. I tak możliwe jest połączenie nakładów na wytwarzanie energii odnawialnej z obiegami zamkniętymi do chowu ryb. Należy jednoznacznie stwierdzić, iż Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” będzie opierać się na wdrażaniu Wspólnej Polityki Rybołówstwa, w szczególności w zakresie dwóch idei: połowów na poziomie MSY i redukcji odrzutów. Rozwój akwakultury opierać się będzie na wspomaganiu intensywne akwakultury przyjaznej dla środowiska (tutaj głównie hodowla pstrąga) oraz akwakultury ekstensywnej opartej o tradycyjną gospodarke stawową (tradycyjna hodowla karpia). Działania te powinny wpisać się w promowanie zrównoważonego rozwoju.

5.3. Ocena pod kątem odpowiedniej zdolności doradczej

W celu badania skuteczności i jakości realizacji danego programu operacyjnego powoływany jest komitet monitorujący, który m.in. analizuje i zatwierdza kryteria wyboru finansowych operacji i dokonuje okresowego przeglądu postępów na drodze do osiągnięcia celów danego programu. W ramach tego działania wsparcie ma być udzielane na operacje z zakresu usług doradczych oraz partnerstwa między naukowcami a rybakami. Usługi doradcze będą mogły dotyczyć studiów wykonalności projektów, profesjonalnego doradztwa z zakresu strategii biznesowych, jak również zrównoważenia środowiskowego.

W Polsce działają dwa instytuty naukowe zajmujące się badaniami nad rybołówstwem: Morski Instytut Rybacki w Gdyni i Instytut Rybnactwa Śródlądowego w Olsztynie. Pozostałe ośrodki zajmujące się badaniami morskimi to Wydział Rybołówstwa Morskiego Akademii Rolniczej i Akademia Morska w Szczecinie, Instytut Oceanografii Polskiej Akademii Nauk w Sopocie oraz Centrum Biologii Morza PAN w Gdyni.

Należałoby również powołać organ na szczeblu krajowym, którego zadaniem byłoby przedstawianie potrzeb rybaków, importerów ryb, hurtowników i przetwórców. Morski Instytut Rybacki w Gdyni oraz Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie próbowały występować w tej roli w negocjacjach z przedstawicielami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach zainicjowanego tzw. Okrągłego Stołu, jednakże instytucje te nie mają odpowiednich umocowań formalnych do reprezentowania potrzeb przedsiębiorców sektora rybołówstwa.

W projekcie Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” udowodniono, że Polska posiada odpowiednie instytucje i zasoby ludzkie do realizacji dwustronnych i wielostronnych porozumień z innymi państwami członkowskimi w przypadku dzielonej pracy związanej ze zbieraniem i analizą danych dotyczących sektora rybołówstwa (był to też jeden z warunków *ex ante*). Ponadto, w projekcie PO „Rybactwo i Morze” zapisano, iż w zakresie celu tematycznego 1 EFMR wspierane będą w szczególności usługi z zakresu zarządzania i doradztwa dla gospodarstw akwakultury. Celem działania jest poprawa ogólnych wyników i konkurencyjności gospodarstw prowadzących chów i hodowlę ryb. Doradztwo będzie dotyczyć głównie usług z zakresu zarządzania, zastępstw i doradztwa dla gospodarstw akwakultury, usług doradczych o charakterze technicznym, naukowym, prawnym lub gospodarczym, związanych z prowadzeniem gospodarstwa.

Odpowiednie usługi doradcze i szkoleniowe powinny przyczynić się do upowszechnienia uczenia się przez całe życie, popularyzacji wiedzy naukowej i technicznej oraz innowacyjnych praktyk, a także nabywanie nowych umiejętności zawodowych związanych z sektorem. Świadczenie usług doradczych powinno implikować tworzenie sieci kontaktów i wymianę doświadczeń oraz najlepszych praktyk między przedsiębiorstwami lub organizacjami branżowymi z sektora akwakultury lub też innymi zainteresowanymi stronami, w tym organami naukowymi i technicznymi lub organami promującymi równość szans dla mężczyzn i kobiet.

5.4. Zalecenia mające znaczenie dla zagadnień horyzontalnych

Projekt Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” 2014-2020 w swoich założeniach jest zgodny z zagadnieniami horyzontalnymi, które są promowane przez Unię Europejską, jednakże nie zastały one szczegółowo opisane w projekcie. Projekt kwestii

mających znaczenie dla promowania równości szans i zapobiegania dyskryminacji oraz promowania zrównoważonego rozwoju, a które należałoby poruszyć w Programie Operacyjnym został szczegółowo przedstawiony w punktach 5.1. i 5.2.